

PAPER DETAILS

TITLE: Türkiye Türkçesi ve Ağzlarında Renk Bildiren Kelimelerin Kullanılışı ve Sistematiği

AUTHORS: Zeki KAYMAZ

PAGES: 251-341

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/709057>

TÜRKİYE TÜRKÇESİ VE AĞIZLARINDA RENK BİLDİREN KELİMELERİN KULLANILIŞI VE SİSTEMATİĞİ

Zeki KAYMAZ

Renk bildiren kelimelerin yazılı ilk örneklerine kültür kelimeleri bakımından oldukça zengin olan Köktürk işaretli metinlerimizde rastlamaktayız. Çoğunluğu at donları olan bu renkler şunlardır:¹

- ak** (ak, beyaz, kır): bayırkuniñ ak adgırığ udlıkin siyu urtı KT D 36 ‘Bayırkuların ak aygırımı, uyluğunu kırıp, vurdular’ (OY 18-19) kül tigin azman akıg binip KT K 6 ‘Kül Tigin kır(at)ına binip’ (OY 28-29)
- ak termel keçe ugur kalıtdım T 25 ‘Ak Termel (ırmağını böylece) geçerek zaman kazandım’ (TY 10-11)
- ala** (ala, alaca): ala atlıg yol teñri men Irk Bit. 2 ‘Alaca atlı yol tanrısıym’ (ETY 269)
- az** (Yellow (of horse hair?)): kül tigin az yagızın binip KT K 5 ‘Prince Kül monted his yellow(ish) black (horse)’ (OT 236-270)²
- azman** (sarımtırak): kül tigin azman akıg binip KT K 5 ‘Kül Tigin Azman kır at(ına) binip’ (OY 28-29)
- başgu** (almı beyaz (at), kaşga, tepel): kül tigin başgu boz at binip tegdi KT D 37 ‘Kül Tigin almı beyaz boz ata binip hücum etti’ (OA 72-27)

1 Metinlerde renklerin birden fazla örneği olduğunda, bunlardan konuyu açıklayıcı olacak sayıda örnek alınmıştır.

2 Gülden Sağol, “Tarihi Şivelerde At Donları” *Türk Kültüründe Çağdaş Atçılık*, İstanbul 1995 s. 131’de az kelimesinin “sarı” manasının kesin, “az yagızın” ise “sarıya çalan yağız” olarak manalandırılmasının uygun olduğunu belirtmektedir.

- beñlig** (benli, beyaz lekeli= kırılı): beñlig ek tagıg ertü (Dorukları ak) benekli (yani 'karla kaplı') Ek dağını aşarak' (TY 18)
- boz** (boz, boz rengi): tadıkñ çorıñ boz atıg binip KT D 32 'Tadık Çor'un boz atına binip' (OY 16-17)
- buymul** (boyunu beyaz hayvan): kök buymul toğan kuş men Irk Bit. 98 '(ben) mavi (ve) boyunu beyaz doğan kuşuyum' (ETY 282)
- esri** (tekir renk, kaplan renkli, iki renkli): örüñ esri toğan kuş men Irk Bit. 6 'Beyaz tekir renkli doğan kuşuyum' (ETY 266)
- kara** (kara, siyah): kara kişin BK G 12 'Kara samurlarını' (OY 54-55)
kara terim yüğürti T 52 'kara terimi döktürerek' (TY 20)
kara taş Toy. 9 'Kara taş' (ETY 250)
kara kumug olurur ertimiz T 7 'Karakum'da oturuyor idik' (TY 4)
- kızıl** (kızıl, kırmızı): kızıl kanım töküti T 52 'kızıl kanımı akıtarak' (TY 20)
kızılsıg sub Toy. 15 'kızıl su' (ETY 250)
- kula** (kula rengi): kara çur atım kula Ta. II 'Kara Çur; atım kula renginde' (ETY 326)
- kök** (mavi): üze kök teñri KT D 1 'Üstte mavi gök' (OY 8-9)
kök teyenin BK G 12 'Gök sincaplarını' (OY 54-55)
- sarıg** (sarı): sarıg altun T 48 'Sarı altınları' (TY 18-19)
sarıg taş Toy. 8 'Sarı taş' (ETY 250)
sarıg atlıg sabçı Irk Bit. 16 'Sarı atlı haberci' (ETY 267)
- tig** (sarı, sarımtırak): tig taş Toy. 11 'Sarı kırmızı taş' (ETY 250)
- ürüñ** (beyaz): ürüñ kümüşin BK 11 'beyaz gümüşlerini' (OY 32-33)
- yaşıl** (yeşil): taşın subı yaşıl bolsar Toy. 27 'Taşın suyu yeşil olursa' (ETY 251)
yaşıl ügüz BK D 15 'Sarı Irmak' (OY 42-43)
- yagren** (kula rengi, at rengi) küli çur özlüki yagren at binip İ. Hüş. 15 'Küli çur öz kula (rengindeki) atına binip' (ETY 138)

Eski Türkçe devresine ait bu renk isimlerinin hemen hepsi Türkçede hâlen yaşamaktadır. Renklerin mecazî kullanımının ilk örneklerine de Eski Türkçe

devresinde rastlıyoruz: örünüüm karam esiz ‘Beyaz (iyi) ve kara (kötü) şeylerim, yazık! Kezilig-Hobu7.³

Eski Türkçe devresindeki renk adlarıyla ilgili bu kısa bilgiden sonra Türkiye Türkçesi ve ağızlarında renk bildiren kelimelere geçmek istiyoruz.

Aşağıdaki örneklerden de görüleceği üzere renk isimleri Türk dilinde büyük bir zenginlik göstermektedir. Bu yüzden renk isimleriyle kullanılan hayvan, bitki, insan, memleket vb. isimler çalışmaya dahil edilememiş, sadece doğrudan doğruya bir rengi veya bir rengin tonunu belirten kelimeler ve yapılar ele alınabilmektedir. Türkiye Türkçesine ait sözlükler, bazı eserler ve Türkiye’de *Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*’nden taranan, renk isimlerini ve renk tonlarını gösteren 1447 adet fişteki kelimeler standart Türkçe göz önüne alınarak ihya edilmiş ve toplanan malzeme gösterdikleri özelliklere göre tasnif edilmiştir. Türk lehçelerindeki renk isimleriyle ilgili daha önce yapılmış bir çalışma bulunması sebebiyle çalışma sahası yok olarak sadece Türkiye sahası seçilmiştir.⁴

Kelimelerin kökenleri alındığı kaynakta gösterilmişse verilmiş, sözlüklere girmemiş kelime ve yapıların ilgili olduğu cümle örneği kelimelerin karşısında gösterilmiştir.

Türkiye Türkçesinde kullanılan renklerle ilgili bütün kelimeleri tespit ettiğimiz iddiasında değiliz. Daha değişik eserlerin taranması neticesinde, tespit edilen bu kelimelere yenilerinin eklenebileceğini ve bir renkler sözlüğünün hazırlanabileceğini düşünmekteyiz.

I. BÖLÜM

RENK BİLDİREN KELİMELEİR

I- TEK KELİMELİK RENK İSİMLERİ

a. N=renk adı

abanoz <Yun. ; “1. Kapkara” Tk. Sz. 1

ablak (II) ; “1. Çok beyaz” “2. Alabula, siyahlı beyazlı” DS I/24

3 Talât Tekin, “On a Misinterpreted Word in the Old Turkic Inscription” UAJb. 1961/1, s. 143.

4 Laude-Cirtautas Ilse, Der Gebrauch der Farbbezeichnungen in den Türkdialekten, Otto Harrasowitz-Weisbaden 1961.

- abraş (I)<Ar.** ; “1. Alaca benekli”, “3. DS. Çilli, çopur yüzlü, açık renk gözlü, çapar” Tk. Sz. 2
 “1. Çilli ve çopur yüzlü, sarı saçlı, açık renk gözlü adam”; “2. Yüzü, vücudu alaca benekli, lekeli hayvan veya adam”; “3. Alnındaki beyazlık alt dudağına kadar inen at, inek; manda, köpek vb. hayvan”; “4. Doru at”, “5. Hayvanların kış tarafındaki leke”; “6. Alaca bulaca, karışık renkli”; “8. Halıdaki alacalık, renk bozukluğu” DS I/29.
- abaş (II)** ; “3. Alnındaki beyazlık alt dudağına kadar inen -at, inek, manda, köpek vb.- hayvan” DS I/12 bkz. abraş (I)-3
- abeş (I)** ; “1. Kula renkte at”; “2. Açık pembe”; “3. Alnı akıtmalı hayvan”, “4. Derisi alacalı hayvan, insan” DS I/17.
- apraş** ; DS I/290 bkz. abraş (I)-1, 2, 8.
- apraz** ; “Yüzde olan siyah lekeler” DS I/290.
- arbaş** ; “2. Mavi gözlü, sarı saçlı adam” DS I/301.
- ebes (III)** ; “Siyah” DS V/1656.
- ebeş (III)** ; “1. Gözlerinin önü kırmızıya çalar, kuyruğu, yelesi kır, sevimsiz kırmızı renkli at, öküz (insan için de kullanılır)”; “2. Alaca benekli, çilli hayvan” DSV/1656.
- ebreş** ; “Benekli at, abraş” TTS. 308.
- ak** ; “1. a. Kar, süt gibi şeylerin rengi, kara karşıtı, beyaz”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 26; “5. a. Beyaz leke”; “6. Kimi şeylerde beyaz bölüm” Tk. Sz. 26.
- ag (I)** ; 1. Ak beyaz” DS I/77.
- ah (II)** ; “2. Beyaz, ak” DS I/121.
- al** ; “1. Kanın rengi, kızıl, kırmızı” “2. Bu renkte olan” “3. (at donu için) Dorunun açığı, kızıla çalan” Tk. Sz. 35; “1. s. Koyu ve parlak pembe” “2. Kızıla yakın doru”;
 “1. i. Parlak kırmızı renk” TTS. 26.

- ala** ; “1. a. Karışık renkli, alaca” “2. s. Açık kestane renginde olan” Tk. Sz. 35; “s. Karışık renkli, benekli alaca” TTS. 26.
- ala (I)** ; “1. Siyahla beyaz beyaz karışık renk, siyahlı beyazlı”; “2. Kahverengi ile kırmızı arası bir renk”; “3. Açık kahverengi elâ (göz hakkında)”; “4. Kekliğin boynundaki siyah halka”; “5. Çok renkli, karışık renkli”; “6. Beyaz rengi çok olan şey, kirli boz”; “7. Açık al, doru ile al arası bir at donu” DS I/165.
- ala (II)** ; “Al karışık, alı” DS Ek/4412.
- alaş (II)** ; “1. Büyük ve siyahlı beyazlı bostan köpeği”; “2. Yeşil başlı erkek ördek”; “3. Kula at”; “4. Siyahla beyaz karışık renk, siyahlı beyazlı” DS I/199 bkz. ala (I)-1.
- alaşar** ; “Yüzü beyaz lekeli adam” DS I/200.
- alaca** ; “1. Birkaç rengin karışımından oluşan renk”; “2. İki ya da daha çok renkli” Tk. Sz. 36.
- alaca (I)** ; “1. Aklı karalı”; “2. İki renkli” DS Ek/4413.
- alaca (III)** ; “1. Çok renkli, karışık renkli” bkz. ala (I)-5; “2. Siyahla beyaz karışık renk, siyahlı beyazlı” bkz. ala (I)-1.
- alizarin** ; “Vişneçürüğüne yakın koyu kırmızı renk. Kökkırmızısı da denilir.” SS. 18.
- alpak** ; “Kırmızı” DS I/229.
- alvala (III)** ; “2. Beybeyaz” “3. Kırmızı, akik” DS I/234.
- alvele (I)** ; “DS I/235 bkz. alvala (III).
- amber<Ar.** ; “Kehribar rengi” ETCD/32.
- ankut (III)** ; “Kırmızıya yakın koyu sarı renk” DS I/274.
- arap** ; “4. s. Koyu esmer ya da kara, siyah, siyahî” Tk. Sz. 66.
- aşı** ; “Hayvana sürülen alımsı boya” DS Ek/4426.
- aşkar (I)** ; “2. Hayvanların başındaki beyazlık”; “6. Sarı saçlı adam”; “7. Kiri çıkarılamayan beyaz çamaşırların bozuk rengi”; “8. Boyaların, çokça sarı boyanın açık

	rengine verilen ad"; "9. Renk" DS I/358; "1. Renk, boya" "2. Aklı karalı" DS Ek/4426.
aşgar	; "1. Hayvanların başındaki beyazlık" bkz. aşkar (I)-2 "3. Kızıl yüzlü ve yarasa tüylü kişi"; "4. Kızıl donlu at" DS I/352; "Renk, boya" DS Ek/4426 bkz. aşkar 1
eşker	; "Sarışın" DS IV/1793.
ateş < Far.	; "8. s. Kırmızı, alev rengine olanı" Tk. Sz. 82; "9. Kırmızı renk, pembelik" TTS. 64.
aydın (I)	; "Alın beyaz sığır" DS I/412.
bağırza	; "Kızılımsı" DS II/480.
bakır	; "2. Yeşile çalar mavi renk" Tk. Sz. 110.
bakla	; "1. broad bean, horse bean"; "3. round spot (in the skin of a horse), dapple" Rd. 126.
barak (I)	; "Çopur, çilli sarışın" DS Ek/4444; "3. Beyaz çilli, siyah köpek" "6. Gözünün etrafında beyaz damga olan köpek" DS II/524.
barak (IX)	; "Karışık, karışık renkli" DS II/524.
bardan (II)	; "Pek beyaz" DS II/529.
barza	; "Vücudunun yarısı beyaz yarısı kara keçi" DS II/536.
baza (II)	; "Yarısı siyah, yarısı beyaz keçi" DS II/585
bej<Fr.	; "1. a. Sarıya çalan açık kahverengi"; "2. s. Bu renkte olan" Tk. Sz. 135.
bele	; "Yüzü beyaz olan koyun" DS II/608.
belâ	; "Her tarafı beyaz olan koyun" DS II/606.
belek (II)	; "Alacalı, karışık renkli" DS II/609.
beleyh (II)	; "Alacalı, karışık renkli" DS II/616.
ben (III)	; "Saçta, sakalda beliren beyazlık" DS II/625.
benevşe	;
benöyüş	; "Menekşe rengi, mor" DS II/630.
bestel (II)	; "1. Üzerinde beyaz veya siyah leke bulunan hayvan" DS II/641.

- bestra** ; “Karnının altına doğru iki yan tarafında girintili çıkıntılı iki daire şeklinde beyazlık olan keçi” DS II/642.
- beş (I)** ; “Keçi, koyun ve sığır gibi hayvanların alınlarındaki beyazlık veya böyle bir lekeye sahip olan hayvan” DS II/642.
- beşa** ; “Alnında ak olan eşek” DS II/642.
- beşik (III);** ; “Keçi, koyun ve sığır gibi hayvanların alınlarındaki beyazlık veya böyle bir lekeye sahip olan hayvan” DS II/643.
- beyaz<Ar.** ; “1. a. Ak, kara karşıtı”; “2. s. Bu renkte olan” “3. Beyaz ırktan olan kimse” Tk. Sz. 146.
- bayaz (II)** ; “Beyaz, ak” DS II/578.
- biyaz (II)** ; “Beyaz, ak” DS II/512.
- bor (I)** ; “7. Genel olarak boz renk” DS II/737.
- bor (III)** ; “Gri renkli sığır” DS II/737.
- borre** ; “Sarımsı” DS II/741.
- bordo<Fr.** ; “1. a. Mora çalan kırmızı renk, şarap tortusu rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 173.
- boz** ; “1. a. Açık toprak rengi” “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 178; “Toprak ve deve tüyü rengine olan” TTS. 139; “1. gray; roan, color of a horse’s coat produced by the mixture of white and red hair, prov. speck of gray color (eye); prov. light blond, fair” Rd. 194 (at); “1. Anadan babadan Arabî ve küheyl olmayan at”; “2. Kızıl renkli at” “3. Kır at” DS II/750.
- buçka (I)** ; “Yanaklarındaki kıllar sarı, kırmızı, beyazla karışık olan keçi” DS II/777.
- buzmak (III)** ; “Koyu mavi” DS II/811.
- celep (V)** ; “1. Esmer renk” DS III/878.
- cevt (I)** ; “1. Bej rengi”; “2. Meşe palamutunun rengi” DS III/887.
- cıran** ; “Doru at” DS III/925.

ciltin	; “Kıvılcım rengi” DS III/968.
culku	; “Siyah ve beyaz eğrilmiş ipin karıştırılmasıyla elde edilen gri renk” DS III/1013.
culla	; “Kara (renk)” DS III/1013.
çakal (II)	; “1. Alnında beyaz tüyler olan hayvan”; “2. Alaca renkli hayvan”; “3. Bir veya iki gözünde beyazlık olan hayvan” DS III/1041.
çahal (I)	; “Sığır ve atların alnında bulunan beyaz leke” DS III/1039.
çakal (IV)	; “Mavi gözlü, sarışın (kimse)” DS III/1041.
çakgal	; “Bir veya iki gözünde beyazlık olan hayvan” DS III/1042 bkz. çakal (II)-3.
çakıcı	; “Koyu esmer” DS III/1042.
çakın (II)	; “Mavi gözlü” DS III.
çakır	; “1. s. (Göz için) Mavi hareli elâ” Tk. Sz. 219.
cahır	; “Siyahla elâ arası (göz)” DS III/1040.
çaşır (II)	; “Bir gözü siyah, diğeri beyaz olan (hayvanlar hk.) DS III/1040.
çakman	; “Süt mavisi” DS III/1046.
çakmur	;
çaşmur (I)	; “Süt mavisi göz” DS III/1040.
çal (VI)	; “1. Ala renk” “3. Kül rengi” DS III/1047.
çapar	; “s. Alaca renkli, benekli abraş (hayvan veya bitki)” TTS. 192; “3. s. Derisi, kılları ve gözleri boya maddesi yokluğundan renksiz olan (insan ya da hayvan), akşın, albino” Tk. Sz. 224.
çapar (I)	; “1. Sarışın mavi veya yeşil gözlü, çilli insan”; “2. Kula renkli hayvan”; “3. Benekli, alacalı hayvan”; “4. Beyazı çok, kır renkli hayvan”; “5. Boz ve siyah karışımı renkli köpek”; “6. Karışık renkli tüyleri olan tavuk”; “7. Karışık renkli yılan” DS III/1074.
capar	; “Sarışın, mavi veya yeşil gözlü, çilli insan” DS III/858 bkz. çapar (I)-1.

çapar (II)	; “Kula renkli hayvan” DS III/1183 bkz. çapar (I)-2.
çıpır (II)	; “Benekli, alacalı hayvan” DS III/1183 bkz. çapar (I)-3.
çapraz (IV)	; “Ön sağ, arka sol veya ön sol arka sağ ayağı beyaz veya alacalı olan at” DS III/1078.
çapmaz	; DS III/1077 bkz. çapraz (IV).
çapras	; DS III/1077 bkz. çapraz (IV).
çavras	; DS III/1095 bkz. çapraz (IV).
çayan (III)	; “Mavi gözlü” DS III/1096.
çekere	; “Sarı” DS III/1111.
ce	; “Sarı” DS III/1206.
çiğ (III)	; “Sarı” DS III/871.
çiğirdik (VIII)	; “Pembe renk” DS III/1209.
çil (IV)	; “Yeşile çalar mavi renk”.
çildir (III)	; “Teninin rengi çil rengine olan (kimse)” DS III/1214.
çimepe	; “Beyaz” DS III/1222.
çini (I)	; “Açık mavi” DS III/1228.
cini	; (göz) “Gök renkli göz” DS III/980.
çur (III)	; “Sarışın, açık sarı renkli” DS III/1305.
davla	; “Alaca” DS V/1380.
diken	; “Sarı” DS Ek/4486.
doru	; “1. s. ve a. Gövdesi kıızıl, ayakları ve yelesi kara olan (at)”; “2. Bu renkte olan (at donu)” Tk. Sz. 326.
doru (II)	; “Doru (at rengi)” DS IV/1563.
toru	; “Koyu kırmızı (at donu)” DS Ek/4770.
döşşür	; “Güneş batarken meydana gelen kıızılık” DS IV/1591.
duman	; “2. Duman rengi, gri” DS IV/1602.
eéter	; “Sırtı sarı, yanları siyah olan sığır çeşidi” DS V/1667.

eflâtun < Ar.	; "1. Açık mor renk"; "2. Bu renkte olan" Tk. Sz. 354.
elfeten	; "Eflâtun, eflâtun gibi" DS V/1713.
ela	; "1. a. Gözde sarıya çalar kestane rengi"; "2. s. Bu renkte olan" Tk. Sz. 365; "s. (aslı ala) Açık gök, açık mavi"; TTS. 322 "Yeşile çalan kahverengi. Yalnızca göz için kullanılır" SS. 76.
ale	; "Elâ" DS Ek/4415.
ale (I)	; "Açık kahverengi, elâ (göz hakkında) DS I/210 bkz. ala (I)-3.
elebek	; "Beyaz" DS V/1709.
elmas	; "1. Pembe renk" "2. Eflâtun renk" DS V/1725.
almes	; "Pembe" DS I/228.
emir (III)	; "Siyahımtırak yeşil, neftî" DS V/1736.
erbi (II)	; "Sarı saç" DS V/1764.
esmer < Ar.	; "1. a. Karaya çalan buğday rengi"; "2. s. ve a. Teni ve saçları karaya çalan koyu buğday rengi olan (kimse), yağız" Tk. Sz. 381.
fas (I)	; "Başı beyaz, vücudu siyah renkli bir çeşit koyun" DS V/1837.
faslak	; "2. Çok şişman ve kızıl renkli (kimse)" DS V/1838.
favat	; "Alaca" DS IV/1840.
fışlak (II)	; "Çok sarışın ve mavi gözlü (kimse)" DS V/1861.
fışlan (II)	; "Çok sarışın ve mavi gözlü (kimse)" DS V/1861.
firuze	; "2. Açık mevi renk" SS. 85.
füme < Fr.	; "1. a. Duman rengi"; "2. s. Bu renkte olan: Füme çorap" Tk. Sz. 419.
galibarda < İt.	; "Mora çalan kırmızı (Garibaldi'nin adından)" Tk. Sz. 423; "Mora çalan koyu kırmızı renk" TTS. 396.
geneş (I)	; "Kahverengi inek" DS VI/1990.
genevir (II)	; "1. Sarı ile beyaz karışık renk"; "2. alaca renkli köpek" DS VI/1991.

gevik (IV)	; “Hayvanlarda koyu kırmızı ile siyah karışığı renk” DS VI/2011.
geyik	;
keyik (II)	; “Sarı inek” DS VIII/2778.
göğ (II)	; “Koyu pembe” DS VI/2128.
göğnü (II)	; “Çürük rengi” DS VI/2132.
gök	; “3. s. Gökyüzünün, denizin rengi, mavi ya da yeşile çalan mavi” Tk. Sz. 455; “s. Mavi, açık lâcivert” TTS. 430.
gev (II)	; “Mavi, masmavi” DS VI/2008 bkz. gök (II)-1.
gok (I)	; DS VI/2096 bkz. gök (II).
goo (II)	; DS VI/2012 bkz. gök (II).
gö (II)	; “1. Mavi, masmavi” bkz. gök (II)-1; “2. Yeşil, yemyeşil” DS VI/2113.
göğ (II)	; “1. Mavi, masmavi” bkz. gök (II)-1; “2. Yeşil, yemyeşil” DS VI/2126 bkz. gök (II)-2.
gök	; (at) “Demirkırı renginde at” DS VI/2135 “blue roan horse” Rd. 406.
gök (II)	; “1. Mavi, masmavi”; “2. Yeşil, yemyeşil” DS VI/2134.
göv (III)	; “1. Mavi, masmavi” bkz. gök (II)-1; “2. Yeşil, yemyeşil” DS VI/2166 bkz. gök (II)-2.
göm (II)	; “Yeşil, yemyeşil” DS VI/2146.
gri < Fr.	; “a. ve s. Kül rengi” Tk. Sz. 475; “s. Siyah ile beyaz karışımından meydana gelen açık külrengi” TTS. 440.
gürel (II)	; “Maviye yakın koyu bir renk” DS VI/2235.
güvem	; “Siyaha çalar koyu yeşil” Ş. Mek. 47.
gövem (II)	; “Gök mavisi” DS VI/2170.
güveri	; “Yeşil” DS VI/2241.
güvez	; “s. Mora çalan kırmızı” Tk. Sz. 487; “Mora yakın kırmızı” TTS. 452.

gövez (II)	; “Koyu kırmızı, vişne çürüğü renk” DS VI/2170.
güvez (I)	; “1. Koyu kırmızı, vişne çürüğü renk”; “2. Yeşil ile mor arası bir renk” DS VI/2241.
habeş	; “2. Habeş halkından olan veya onlar gibi siyah ile beyaz arasında koyu esmer renkte olan kimse” TTS. 456.
heşin	; “1. Yeşil” “2. Mavi” DS VII/2349.
hirişh	; “Küçük kuyruklu beyaz koyun” DS VII/2388.
hoçuk	; “Kalın boyunlu ve kızıl renkli (kimse)” DS VII/2391.
holuz	; “Boz renk” DS VII/2399.
ıfıcık	; “Gün doğmadan önce tan yerinde beliren kızılık” DS VII/2455.
ispi	; “Ak, beyaz” DS VII/2558.
kalaba (II)	; “Kızıl ve kaba tüylü koyun” DS VII/2606.
kara	; “1. a. En koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı”; “2. s. Bu renkte olan”; “3. Esmer”; “7. Siyahi, zenci”; “8. Siyahlık, siyah boya” Tm. Sz. 1645.
karmen <Fr.	; “1. Karmin (-rot) n”; “2. Karminrot” TAS/495.
kaspar	; “Bir gözünün siyahı az olan hayvan, ak gözlü” DS VII/2676.
kaşka (I)	; “Hayvanların alnındaki beyazlık, ak leke ve alnı lekeli hayvan” DS VIII/2680.
kavut	; (keçi) “Kızıl keçi” DS VIII/2695.
iskarlat <İt.	; “Parlak renkte eski Venedik çuhası. Kırmızı ve yeşil renklerde de olur. Fakat en çok kırmızı renkte olanı kullanıldığı için bu kelime parlak kırmızı manasına alınmıştır.” SA II/763.
keher (I)	; “1. Bir at rengi, doru”; “2. Koyu kırmızı” DS VIII/2721.
ger	; “1. Karnı, bacağı, burnu ya da kulakları beyaz ile siyah arası renkte olan keçi, eşek vb. hayvanlar (için); “2. Keçi vb. hayvanlarda tam siyah olmayan, siyahla beyaz arası bir renk”; “3. Açık maviye yakın, gök rengine (keçi); “4. Kestane rengine (eşek); “5.

	Kahverengi inek” bkz. geniş (I) “6. Kahverengi ile sarı arası renk (keçi için)”; “7. Başlı beyaz olan keçi” DS VI/1994.
kelemi (II)	; “Açık yeşil renk” DS VIII/2728.
kemer (II)	; “Alacalı keçi” DS VIII/2738.
kestane	; “3. a. ve s. Kestane rengi” Ük. Sz. 691.
kıcu	; “Sarılı siyahlı, alacalı hayvan” DS VIII/2784.
kır	; “1. a. Beyazla az miktarda karanın karışmasından oluşan renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 697 “1. i. Gökrengine çalan beyaz renk, kır rengi”; “2. Kır donlu at”; “s. Külrengine çalan beyaz, kirli at” TTS. 704.
kırmızı<Ar.	; “1. a. Al, kızıl”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 702.
gırbız	; “1. Kırmızıya yakın bir renk (hayvanlar için)”; “2. Kırmızı boya” DS VI/2054.
gırmızı (I)	; “Kırmızı” DS VI/2060.
gırmızı	; DS VI/2060 bkz. gırmızı (I).
gırmuzu	; DS VI/2060 bkz. gırmızı (I).
kırbız (I)	; “2. Kırmızı renk”; “3. Koyu renk” DS VIII/2817.
kızıl	; “1. a. Parlak kırmızı renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 711 “Kula, kızilla boz arası” TTS. 717.
gızıl (III)	; “Kızıl renk” DS VI/2070.
kilit	; “Atların alnından alt çenesine uzanan beyazlık” DS VIII/2871.
kirik	; “Boza yakın renk” DS VIII/2877.
kodalak (IV)	; “2. Sarışın, kısa boylu (kimse) DS VIII/2897.
konur (I)	; “1. Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi”; “2. Açık sarı, boz, bozla sarı arası (öküz için)”; “3. Kırmızı”; “4. Kara, esmer”; “5b Her yanı siyah, yalnız belkemiği boyunca olan tüyleri sarı inek ya da öküz”; “6. Bozumtırak halı ipi boyası” DS VIII/21918 “Kahverengi” DS Ek/4565.
gogur (I)	; “Boz renk” DS VI/2095 bkz. gonur (III)-4.
gonrul	; “Hayvanların belkemiğinin üzerindeki tüylerin rengi” DS VI/2101

goñur (IV)	; “Boynuz dipleri, yüzü, bel çizgisi, gerdanı sarıya yakın, diğer yerleri siyah sığır” DS VI/2102.
goñur (III)	; “1. Kızıl kahverengi”; “2. Koyu kahverengi”; “3. Siyah-beyaz renk”; “4. Boz renk”; “5. Kestane rengi”; “6. Sarı renk”; “7. Koyu kırmızı” DS VI/2102.
gonür	; “Gri renk” DS VI/2102.
gönür	; “Kırmızıya yakın koyu sarı renk” DS VI/2156.
koğur (I)	; “1. Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz, inek için kullanılır)”; “Kara, esmer”; “3. Kırmızı” DS VIII/2902.
kongur	; “Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumsal, kestane rengi” DS VIII/2917 bkz. koğur (I)-1.
konğur	; “Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz, inek için kullanılır)” DS VIII/2917 bkz. koğur (I)-1.
konkur	; “Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz, inek için kullanılır)” DS VIII/2918 bkz. koğur (I)-1.
koyun (II)	; “Açık renkli” DS VIII/2943 (göz) “1. blue or green eyed” Rd. 677.
kömür	; “2. s. Koyu kara rengi belirtmek için kullanılır” Tk. Sz. 744; “s. Siyah, kapkara” TTS. 753 (göz); “black eyed” Rd. 678.
krem<Fr.	; “3. a. Açık saman rengi”; “4. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 752; “2. i. Açık bej rengi”; “2. s. Krem renginde olan” TTS. 758.
kula (I)	; “1. Kumral”; “2. Sarışın, mavi gözlü”; “3. Vücudu koyu sarı, kuyruğu ve yelesi siyah olan at”; “4. Siyaha yakın bir renk” DS VIII/2993; “1. s. Al ile kır arası bir at donu” Tk. Sz. 755; “i. Kızıl ile boz arası bir renkte olan” “s. Kula at” TTS. 762.
gula (I)	; “1. Sarı ile kızıl arası beygir” “2. Kulak arkasındaki tüyleri kahverengi olan keçi” DS VI/2190.
gula (II)	; “Krem rengi, açık sarı” DS VI/2191.
küle (II)	; “3. Vücudu koyu sarı, kuyruğu ve yelesi siyah olan at” DS VIII/2995 bkz. kula (I)-3.

kumral	; “1. a. (Saç, bıyık, sakal için) Koyu sarı ya da açık kestane rengi”; “2. s. Bu renkte olan (kimse ya da şey) Tk. Sz. 758; “2. light chestnut (horse)” Rd. 685.
gumrah	; “Kumral” DS VI/2195.
kunduz (II)	; “Siyah” DS VIII/3002.
kutla	; “Kır at” DS VIII/3017.
kükrez	; “Esmer ve tıknaz” DS VIII/3026.
küle	; “Çok beyaz” DS VIII/3028.
külen	; “Boz renk (eşek vb. hayvanlarda)” DS VIII/3029.
kündükü	; “Koyu mavi” DS Ek/4577; “Kilim boyacılığında kullanılan bir renk” DS VIII/3037.
küren (III)	; “1. Doru at”; “2. Alnında beyaz lekesi olan sarı renkli at” DS VIII/3044.
lacivert <Far.	; “1. a. Koyu mavi renk”; “2. s. Koyu mavi renkte olan” Tk. Sz. 780.
lâden	; “Beyaz-pembe-sarımtırak bir süs bitkisi ve rengi” (Lâden benekli boyun bağı) Ş. Mek. 44.
lâk~lâka<Fr.	; “Lâk gibi şeffaf görünen kırmızı renk” SA III/1216.
lâl	; “1. Parlak kırmızı renk” SS. 146.
manav (II)	; “1. Mavi gözlü (kimse)” DS IX/3117.
manoma	; “Kazan ve tava karası” DS IX/3125.
maskal	; “Elâ, mavi gözlü (kimse)” DS IX/3132.
maun	; “Kızıla çalar kahverengi” (Maun boyalı bir çerçeve) Ş. Mek. 47.
mavi	; “1. a. Yeşil ile menekşe rengi arasında bir renk; bulutsuz gökyüzünün rengi”; “2. Bu renkte olan” Tk. Sz. 814; “Su renginde, gök” TTS. 836.
mavu	; “Mavi” DS IX/3138.
maz	; “kara” DS IX/3143.
mencer	; “Alaca bulaca, karmakarışık” DS IX/3159.

menesfer	; “Saç, kaş ve kirpiği sarı olan (kimse)” DS IX/3161.
mengiř (II)	; “Mavi” DS IX/3164.
mışık (II)	; “Kumral (kimse)” DS IX/3192.
monus	; “Boz ile kara arası renk” DS IX/3209.
mor	; “1. a. Kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk, menekşe renginin kırmızıya çalanı”; “2. s. Bu renkte olan” TK. Sz. 843; “1. s. Mavi ile güvez arasında bir renkte olan, menekşe renginde” TTS. 890.
mordilak	; “‘Kara’ anlamında alay sözcüğü” DS IX/3210.
muğal (III)	; “1. Esmer”; “2. Mat, donuk renk” DS IX/3216.
müllük	; “Sarışın” DS IX/3228.
narınç (I)	; “1. Koyu sarı”; “2. Portakal rengi” DS IX/3239.
navrike	; “Pembe” DS Ek/4604.
oflaz (II)	; “Eflâtun rengi” DS IX/3265.
ömür	; “Yeşil” DS IX/3334.
pal	; “Kahverengi” DS Ek/4633.
palak (I)	; “Temiz, beyaz tenli (kız için)” DS IX/3382.
pati (III)	; “Sığırların burnunda olan beyaz leke” DS IX/3410.
patul (II)	; “Beyaz” DS IX/3413.
pedrik (I)	; “1. Beyaz” DS IX/3419.
pembe~penbe	; “1. a. Beyazla biraz kırmızının karışmasından oluşan açık renk” TK. Sz. 954; “Gül renginde, açık al” TTS. 1061.
penlik	; “Kulakları sarı, gövdesi başka renkte olan keçi” DS IX/3426.
pezik (III)	; “Koyu pembe renk” DS IX/3439.
bezik (IV)	; “Pembe” DS II/652.
bezük (III)	; “Pembe” DS II/652.
sağas	; “Sarı” DS X/3512.

sakar (II)	; “Ağzı, gözü, burnu kara kuzu” DS X/3518; “1. a. Kimi hayvanların, özellikle atların alınlarında bulunan beyaz leke, küçük akıtma” Tk. Sz. 1006.
sahar	; “Hayvanların alnındaki aklık” DS Ek/4662.
sahar	; “Alnı ak lekeli hayvan” DS X/3515.
sarı	; “1. a. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi”; “2. s. Bu renkte olan”; “3. Soluk, solgun” Tk. Sz. 1018; “1. s. Tabiatla pek yaygın bulunan altın ve kükürt rengine olan”; “2. Kılırları sarı ve benzi beyaz, sarışın”; “3. Benzi atık, solgun, zayıf”; “1. i. Yumurtanın sarı olan kısmı” TTS. 1151.
seki (V)	; “At, eşek ve sığırların ayaklarındaki aklık” DS X/3570.
sekil	; “At, eşek ve sığırların ayaklarındaki ak leke” DS X/3570 bkz. sekili (I).
sekir	; “Ayaklarında ak leke bulunan hayvan” DS X/3570 bkz. sekili (I).
sekü (IV)	; DS X/3573 bkz. seki (V).
sekül	; “1. At, eşek ve sığırların ayaklarındaki ak leke” DS X/3573 bkz. sekil; “2. Ayaklarında ak leke bulunan hayvan” DS X/3573 bkz. sekili (I).
sökül	; “At eşek ve sığırların ayaklarındaki ak leke” DS X/3676 bkz. sekil.
sığınak (II)	; “Boz” DS X/3603.
siklamen <Fr.<Yun.	; “2. a. Kırmızıya çalar eflâtun renk”; “3. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1058".
simit	; “Kara” DS X/3637.
sinil	; “2. Atın ayaklarındaki aklık” DS X/3641.
sitil (V)	; “Kara. kirli, isli” DS X/3647.
siyah <Far.	; “1. Kara” Tk. Sz. 1067; “1. i. Zenci” “2. (Baskıda) Görünüş bakımından diğer harflerden daha koyu harf çeşidi” TTS. 1209.
sur (IV)	; “Kırmızı, al” DS X/3698.

şayak (II)	; "Pembe" DS Ek/4721.
şebüş	; "Sarı" DS X/3756.
taba<Fr.	; "1. a. Kuru tütün yaprağını andıran kızılımsı kahverengi"; "2. Bu renkte olan" Tk. Sz. 1127.
targıl	;
dırgıl (III)	; "Alacalı, çeşitli renkli" DS IV/1469.
tarsı	; "Duman rengi" (hayvan için)" DS X/3835.
tekir	; "1. a ve s. Postu siyah çubuklarla ve beneklerle süslü, kül renginde ya da boz olan (kedi)" Tk. Sz. 1163.
tekil	; "Tekir" KIAT/347.
tepel (I)	; "Alnında ak leke olan (inek, öküz vb. hayvanlar) DS X/3882.
tetir (III)	; "Kahverengi" DS X/3899.
tirşe	; "Yeşile çalar gök rengi karması" Ş. Mek. 47; "Tirşe denilen deri rengine benzeyen sarımtırak açık yeşil renk" SA IV/1994.
toprak	; "2. s. Toprak gibi veya toprak renginde, türâbî, toprak boya" TTS. 1379.
tunç	; "3. s. Koyu kırmızı renkte olan" Tk. Sz. 1206.
turkuaz~türkuaz<Fr.	; "1. a. Yeşile çalan açık mavi renk, Türk mavisi"; "2. s. Bu renkte olan" Tk. Sz. 1206.
turuncu	; "1. a. Turuncu rengi, kırmızı sarı"; "2. s. Bu renkte olan" Tk. Sz. 1207; "s. Turuncu ve portakal renginde"; "i. Portakal rengi" TTS. 1391.
tüssü (II)	; "Kahverengi" DS X/4014.
uğut (I)	; "1. Ak, renksiz" DS Ek/4783.
vermiyon<Fr	; "Kızilla turuncu arası renk. Türkçede yalnız resim boya için kullanılır" SS. 249.
yağız	; "1. s. Esmer"; "2. Doru" Tk. Sz. 1265; "s. Tüyü parlak siyah (at)" TTS. 1453; "Kara" DS Ek/4808; "1. Esmer, kara renkli" DS XI/4120.
yagız	; "Kara" DS Ek/4807.

yañız	; “Yağız” OAAD/263.
yāz	; “Yağız” DS XI/4215.
yeşil	; “1. a. Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk” Tk. Sz. 1308.
yaşıl	; “1. Yeşil” DS XI/4197.
yeşi	; “Bir at rengi (koyu al at)” DS XI/4255.
yeşil (I)	; “Koyu al at (at rengi için)” DS XI/4255.
yeşit	; “Yeşil, parlak yeşil” DS XI/4256.
yişil	; “Yeşil” DS XI/4280.
yıldız (II)	; “Atın alnında yıldız biçimindeki beyazlık, akıtma” DS XI/4267.
zebellā (I)	; “İri yarı, uzun, biçimsiz, korkunç, karayağız” DS XI/4354.
zer (I)	; “Sarı” DS Ek/4832.
zifir	; “Kara” DS Ek/4838.
zümrüt<Ar.	; “3. s. Zümrüt renginde, yeşil” Tk. Sz. 1353.

b. Kök, ek düzenine göre yapılan tek kelimelik renk bildiren isimler.

1. N + 1I₃

a. Na = bir eşya adı:

anahtarlı	; “Burnundaki beyaz leke çene altına kadar inen at” DS I/249.
aynalı (X)	; “Alnında beyaz bulunan at ya da sığır” DS I/427.
heybeli	; “Yarısı beyaz, yarısı siyah keçi” DS VII/2352.
kenetli	; “Dudakları beyaz hayvan” DS VIII/2743.
kilitli (I)	; “1. Alt ve üst dudağı beyaz olan at”; “2. Ağzının üstü siyah tüylerle kaplı hayvan” DS VIII/2872.
köstekli	; “İki ayağı beyaz olan at” DS VIII/2976.
postalı	; “Bileklerinde beyazlık olan at” DS IX/2472.
yaşmaklı	; “Başı, boynu ak koyun” DS XI/4198.

b. Nb = bir renk adı:

akıtmalı	;
ahıtmalı	; “Alnından burnuna doğru beyaz leke olan hayvan” DS I/131.
beleklü	; “(At) Vücudunun birçok yerlerinde beyaz benekler bulunan at” DS II/610.
çakırlı	; “2. Ala” DS III/1044.
sekili (I)	; “Ayaklarında ak leke bulunan hayvan” DS X/3570.
sökülü	; “Ayaklarında ak leke bulunan hayvan” DS X/3676 bkz. sekili (I).
tetirli	; “2. Cevizin yeşil kabuğuyla yapılan, yeşile çalar koyu sarı” DS X/3900.

c. Nc = bir yiyecek maddesi adı:

ballı	; “2. Koyu pembe renk” DS IV/509.
uğralı	; “1. Burnunun çevresinde beyaz serpinti bulunan (bebek)” DS XI/4027.

d. Nd = bir madde adı:

kınalı	; “2. Kınanın rengine ya da kızıl renkte olan; kına ile boyanmış gibi kızıllaşmış” Tk. Sz. 696; “Kırmızı, al” DS Ek/5552; “2. golden red (hair)” Rd. 652.
---------------	---

e. Ne = bir organ adı:

yanaklı	; “Pembeleşmiş, bir yanı kızarmış (meyve için)” DS XI/4159.
----------------	---

f. Nf = bir ad:

hafilli	; “Esmer” DS VII/2251.
zavraklı	; “Yeşil” DS XI/4353.

2. $N + \hat{1} \sim N + I_3$

a. Na = bir bitki adı:

bergamudî	; “Turunçgillerden açık sarı renkli, parlak kabuklu bir armut türü rengine olan” ‘Kadınların bergamudî dedikleri rengin daha açık tonunda) Ş. Mek. 17.
------------------	--

buğdayî	; “Buğday rengine esmer” (Esmer, siyah, buğdayî, keşmirî insanlar) Ş. Mek. 47.
----------------	--

- cevizî** ; “1. Ceviz ağacının gövdesi kesilince kesikte görülen koyu kahve renk”; “2. Ceviz meyvesinin yeşil kabuğunun kaynatılmasından elde edilen kahve rengi” DS III/887.
- erguvanî**<Far. ; “1. a. Eflâtunla kırmızı arası renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 376; “Erguvan çiçeği renginde, güzel ve parlak kızıl” TTS. 338.
- fındıkî** ; “s. Fındık kabuğu renginde” TTS. 376.
- fıstıkî** ; “s. Şam fıstığının içi renginde olan, açık yeşil”; “i. Sarıya çalan açık yeşil renk” TTS. 378.
- filizî** ; “i. s. 1. Açık yeşil renk, asma filizinin rengi”; “2. Asma filizi renginde olan” TTS. 381.
- leylâkî** ; “Leylâk çiçeği gibi mora çalan pembe renk. Eflâtunî de denir” SA III/1226.
- limonî**<Ar. ; “s. Limon renginde, açık ve biraz yeşile çalan sarı” “i. Limon rengi” TTS 801.
- narıncı** ; “Portakal rengi, koyu sarı” DS Ek/4603.
- nohudî**<Far. ; “s. Kirli ya da donuk sarı (renk)” Tk. Sz. 885.
- portokalî** ; “of orange color” Rd. 938.
- patlıcanî** ; “Patlıcan gibi mor renk” SA IV/1557.
- samanî** ; “s. Saman renginde olan, kül rengi ile açık sarı arasında” “i. Saman rengi, saman boya” TTS. 1143.
- samanı** ; “Sarı renk” DS X/3530.
- şalgamî** ; “Göçdesi sarı, kuyruk ve yelesi ak (at için)” DS X/3739.
- zeytunî**<Ar. ; “s. Kahverengine çalan yeşil renkte olan” Tk. Sz. 1346.

b. Nb = bir maden veya madde adı:

- altuni** ; “s. Altın renginde olan” Tk. Sz. 49.
- barudi** ; “s. Koyu gri renkte olan” Tk. Sz. 118 “s. Barut renginde, koyu zeytunî” TTS. 93.
- çivîdî** ; “s. Çivit mavisi renginde olan” TTS. 219.

demirî	; “s. Demir rengine çalan kır(at)” TTS. 250; “1. von eisen grauer Farbe, schwarz grau, fahl”; “2. Grauschimmel im(Pferd)” TAS/212.
gümüşi	; “s. Gümüş rengine olan” Tk. Sz. 480; “Parlak, açık gri renk, kül rengi” SS. 95.
haki	; “1. a. Yeşile çalar toprak rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 495.
kâfurî	; “2. Mec. Çok beyaz” Tk. Sz. 620 “3. comphor-white” Rd. 580.
kibritî	; “2. schwefelgelb” TAS/535.
kiremidî	; “Brick-red” Rd. 667.
kurşunî	; “1. a. Koyu kül rengi, kurşun rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 762; “s. Kurşun rengine, açık külrenginde, sincâbî” TTS. 769.
lâciverdî	; “Lacivert taşı rengine, koyu mavi” TTS. 787.
neftî	; “Neft yağı rengine veya koyu yeşil ile kahve renkleri arasında hususî bir renkte olan” TTS. 983 “Siyaha yakın koyu yeşil” Tk. Sz. 878.
sedefî	; “Sedef gibi turuncu ve penbe akisleri olan renk” SA IV/1775.
zeri	; “Sarımsı” DS Ek/4832.
zerî	; “Sarımsı” DS Ek/4832 bkz. zeri.
zümrüdî	;

c. Nc = bir yiyecek -içecek adı:

kimyonî	; “s. Kahverengiye yakın, yeşil renkte olan” Tk. Sz. 715; “1. s. Kimyon rengine, açık zeytûnî” TTS. 722.
şarabî	; “Kırmızı şarap rengine olan” Tk. Sz. 1110.
tahinî	; “a. Sarımsı gri renk”; “s. Tahin rengine olan” Tk. Sz. 1131 “s. Tahin yani darı unu veya tahin helvası rengine olan, kül rengine”; “i. Adı geçen renk” TTS. 1287; “Kahverengiye kaçan sarı” SS. 229.
tarçınî	; “s. Sarı ile kahverengi arası renkte olan” Tk. Sz. 1145; “s. Kırmızıya çalan sarı renkte, tarçın kabuğu rengine olan” TTS. 1305; “Darçın kabuğu rengine kahverengiye çalan bir tür turuncu” SS. 231.

d. Nd = bir hayvan adı:

angudi	; “Angut kuşunun renginde” Tk. Sz. 57.
angıdı	; “Ruddy, brick-colored” Rd. 62.
angıdî	; TTS. 42 bkz. angıtî.
angıtî	; “Angıt kuşu veya kiremit renginde bir cins kuş” TTS.42.
ankudi	; “Ankudi çuha: Kurmay subayların yaka ve apoletlerinde kullanılan kırmızı çuha” DS I/274.
ankudî	; Rd. 62 bkz. angıdı.
kuzgunî	; “Simsiyah” Ş. Mek. 46 “Çok koyu, kara” Tk. Sz. 771; “Biraz kırmızıya çalan gayet koyu siyah renk. Sade siyahın en koyusuna da denir. Sudan’lı zenci rengi”; SA III/1184; “Siyaha çalan koyu kahverengi” SS. 143.
mercanî	; “1. Korallen rot” TAS/626.
sincâbî	; “s. ve a. Kahverengi ile kurşun rengi arasında olan (renk)” Tk. Sz. 1061 “Sincap renginde koyu kurşunî” TTS. 1205 “1. dark gray” Rd. 1020.

e. Ne = bir renk adı veya renkle ilgili kelime:

beyazî	; “selt. der Weisse” TAS/111.
ebrulî	; “Üzerinde değişik renkler bulunan” Tk. Sz. 351.
eflâtûnî	; “Eflâtun renginde olan” Tk. Sz. 354; “s. Leylâk ve erguvan renkleri arasında açık mora çalan bir renk” TTS. 312.
erguvanî	; “Erguvan çiçeği renginde mora çalan pembe” SS 78
fırfırî	; “1. a. Parlak kızıl renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 411; “s. Parlak kızıl, erguvan renginde” TTS. 383.
gövezi	; “1. Koyu kırmızı, vişne çürüğü renk”; “2. Gök mavisi” DS VI/2170.
gögezi	; “Koyu kırmızı, vişne çürüğü renk” DS VI/2170 bkz. gövezi-1.
gönezi	; “1. Koyu kırmızı, vişne çürüğü”; “2. Gök mavisi” DS VI/2155 bkz. gövezi.

- gövezi** ; “1. Koyu kırmızı, vişne çürüğü renk”; “2. Gök mavisi” DS VI/2170.
- güvezi** ; “1. Koyu kırmızı, vişne çürüğü”; “2. Gök mavisi” DS VI/2241 bkz. gövezi.
- gülgani** ; “Şeker rengi” DS VI/2219.
- gülgezi** ; “Mor renk” DS VI/2219.
- siyahî** ; “s. ve a. Zenci, fellah” Tk. Sz. 1067; “Kuzgunî renkte olan siyah adam manasındadır” SA IV/1827.
- zencî** ; “Siyâhî” TTS. 1520.
- zifirî** ; “Zifir gibi kara, çok kara” Tk. Sz. 1348.
- f. Nf = bir eşya adı:
- çadırî** ; “a particular color of green” Rd. 235.
- g. Ng = bir yer adı:
- habeşî** ; “s. Ar. Habeş ülkesi halkından veya bunlar ile ilgili, yâhut bunların renginde olan” TTS. 456.
- keşmirî** ; “Koyu esmer, Hindli rengi” Ş. Mek. 47.
- kişmirî** ; “2. dark skin” Rd. 668.
- h. Nh = tabiatla ilgili adlar:
- ateşî** ; “Ateş renginde, açık kızıl” TTS. 64 “1. fire-colored, red” Rd. 92.
- buludu** ; “Kızıla çalan eflâtun (üzüm hakkında)” DS II/790.
- havaî** ; “2. s. Havaî mavi renginde olan” Tk. Sz. 512 (Havaî kâğıda sardığı paketini koltuğunda tutan bir ağa) Ş. Mek. 47.
- hevâî** ; “2. s. Hava renginde, açık gök” TTS. 499 bkz. havaî.
- semâvî~semâî** ; “Gök renginde” (Mavi, semâvî, nefiska, kestane...) Ş. Mek. 128.

3. N + (A/U)1

a. Na = bir organ adı veya vücut kısmı:

- boymul** ; “Boynu siyah koyun” DS II/746.
- böğrül** ; “Yan tarafı beyaz olan sığır” DS II/765.

kuyruğul	; “Kuyruğunun ucu ak olan hayvan” DS VIII/3020.
yanal	; “2. Alaca, iki renkli” Tk. Sz. 1276.
yağal (I)	; “1. Yüzü kahverengi olan hayvan”; “2. Kulağı sarı hayvan” DS X/4116.
yağal (II)	; “Yanar döner, parlak kırmızı” DS X/4116.
yail	; “parlak kırmızı” DS XI/4127.
yañal (V)	; “Kulukları sarı ya da kahverengi keçi” DS X/4159.
yañal (I)	; “1. Kırmızı, pembe, pembeleşmiş”; “2. Bir yanı al”; “3. Alaca, açık koyulu, değişik renkli (genellikle hayvan için)” DS XI/4159.
yanal (V)	; “Kulakları sarı ya da kahverengi keçi” DS XI/4159.
yanal (I)	; “1. Kırmızı, pembe, pembeleşmiş”; “2. Bir yanı al”; “3. Alaca, açık koyulu, değişik renkli (genellikle hayvan için) DS XI/4159 bkz. yanal (I).
yanıl	; “1. Bir yanı al”; “2. Kulakları sarı ya da kahverengi keçi” DS XI/4168 bkz. yanal, yanal (I).

4. N + cü

kömürcü	; “s. Kara, siyah, siyah lekeli” TTS. 753
----------------	---

II- İKİ KELİMEDEN OLUŞAN RENK İSİMLERİ

a. $N_1 + N_2$ $N_1 = \text{renk adı}, N_2 = \text{renk adı}$:

ak ablak	;
ağ ablak	; “Bembeyaz, çok beyaz” DS I/79.
ak alaca	; “having white spots” Rd. 31.
ak arap	; “Siyahlı beyazlı, alacalı” DS I/139.
ak ger	; “Tüyleri alacalı kıl keçisi” DS I/149.
akker	; DS I/149 bkz. ak ger.
ağger	; “Boynuzunun dibinden ağzına kadar beyazı olan keçi” DS I/89.
ager	; DS I/89 bkz. ağger.
ala boz	; “1. Benekli hayvan” DS I/174.
ala çakır	; “4. Yeşile yakın bir renk” DS I/180.

ala kır	; “Karışık renkli kır” TTS. 704.
ala gır	; “Saçları yeni ağarmağa başlamış kuvvetli adam” DS I/187.
bakla kır	; “üzerinde kara benekler bulunan beyaz at donu” DS II/495.
pahla kır	; “Benekli kır” DS IX/3380.
boz beyaz	; “Yücesi sislere gömülü, etekleri boz mor, boz beyaz, alaca bulaca” AY. 57.
boz kır	; “Beyazla boz arasında, boza yakın kır” TTS. 704; “2. pale gray (horse)” RD. 194.
boz kula	; “Bir at donu” DS II/751.
boz mor	; “Yücesi sislere gömülü, etekleri boz mor, boz beyaz, alaca bulaca” AY. 54.
çakır elâ	; “Kül rengine çalan mavi (yalnız göz için kullanılır)” TTS. 322.
çapar kır	; “Beyazı çok, kır renkli hayvan” DS. III/1073 bkz. çapar.
çıl çapar (I)	; “Siyah beyaz karışık, boz renk” DS III/1214 bkz. çıl (IV)-2.
çıl çapar	; “Karışık renk (at donu): Atın çıl çaparmış” DS III/1171.
çini mavi	; “Çipil gözlerini kırıştırılmaktadır: çini mavi” D.S. Eza. 371.
demir gök	; “Tüyleri benekli olan at” DS IV/1417.
doru yağız	; “Pek koyu doru” TTS. 1453.
gök elâ	; ‘bluish-gray (eye)” RD. 406.
göğ elâ	; Rd. 406 bkz. gök elâ.
gök kır	; “1. Siyah beyaz karışık, kır saçlı (kimse)”; “2. Siyahla beyaz karışımı tüyleri olan keçi” DS VI/2138; “At donlarından maviye çalan kır” Tk. Sz. 456.
gri fûme<Fr.	; “dunkelgrau (Kleid, Anzug)” TAS/343.
havaî mavi	; “1. Göğün rengi, açık mavi”; “2. b.s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 512.

kara ala	; “Koyu gri renk” DS VIII/2637.
kara kır	;
kara gır	; “Yağız at” DS VIII/2634.
kara gök	; “Üzerinde siyah benekleri olan beyaz at, bakla kır” DS VIII/2634.
kara sarı	; “Sarıya çalan siyah” Tk. Sz. 645.
kara yağız	; “Büsbütün siyah” TTS. 1453; “Koyu Esmer” Tk. Sz. 645.
gara yanız	; “Kara yağız” OAAD/31.
gara yañız	; “Esmer yüzlü (kimse)” DS VII/1921.
kır bakla	; “Kır bakla, demir kır...” Ş. Mek. 26.
kır çal	; “Kır saçlı insan ya da kır tüylü hayvan” DS VIII/2818 “gray haired (man, animal)” rd. 654.
kızıl boz	; “White nd red roan (horse)” Rd.
kızıl doru	; “Sorrel bay (horse)” Rd. 662.
kızıl ger	; “Kulaklarının üstü ve omuz başları kızıl olan kara keçi” DS Ek/4559; “Kulakları kırmızı olan siyah keçi” DS VIII/2865.
kızıl kır	; “At renklerinden pekmez köpüğünü andıran bir renk” DS VIII/2865; “Pekmez köpüğü de denilen bir renk (at için)” DS Ek/4559.
kızıl sarı	; “Kızıla çalan renk, kızılımsı” DS VIII/2866.
kül doru	; “Kül rengi” DS VIII/3027.
mavi elâ	;
mavela	; “Maviye yakın elâ” DS IX/3137.
mercan kır	; “Kır üzerine ufak ve sık, al benekli at donu” DS IX/3166.
pembe beyaz	; “Akça ağaç: Kerestesi sarı ya da pembe beyaz renkli, parlak ve dağınık gözenekli bir tür ağaç”.
sarı aş	; “Aşı boyasının sarısına sarı aş denir” SA I/122.
sarı boz	; “aka yakın sarı renkli eşek” DS X/3544.

- sarı çapar** ; "1. Sarı ya da kızıl saçlı, yüzünün cildi bozuk olan adam"; "2. Sarışın, aksi adam" DS X/3545 "Hellbraun (Auge)" TAS/799.
- sarı elâ** ; "Işığ baktı mı sarı elâya çalan" D.S. Eza. 96.
- sarı esmer** ; "Sarı esmer renkte bir kuvars türü" Tk. Sz. 1313.
- sarı ger** ; "Kulakları ve bacakları sarı keçi" DS X/3545.
- sarı konur** ; "Sırtı sarı, siyah sığır" DS X/3545.
- sarı yağız** ; "Sorrel (horse)" Rd. 986.
- turuncu kızıl** ; "Üç beş teli büyük bir özenle taralı, vahim dazlaklığına yansımış: turuncu kızıl" D.S. Eza. 288.
- yağız doru** ; "Kızıla çalan siyah tüyleri olan (at)" Tk. Sz. 1265.
- b. $N_1 + \hat{1} (\sim 1) + N_2$ $N_2 =$ bir renk adı:
- a. $N_1 + \hat{1} =$ bir renk adı:
- bakırî kır** ;
- bakırî gır ; "Boz renk at donu" DS II/494.
- demirî kır** ; "Demir rengine çalan kır (at)" TTS. 250.
- demirî gır ; "Siyah beyaz karışık, griye yakın at donu" DS IV/1417.
- demirî kır ; "Siyah beyaz karışık, griye yakın at donu" DS IV/1417.
- havaî mavi** ; "Açık mavi" TTS. 499.
- kâfûrî beyaz** ; "Aralarında sarışın, kumral, beyaz, kâfûrî beyaz, az esmer...." Ş. Mek. 148.
- kurşunî mavi** ; "Kurşunîye çalar sönük mavi" SA III/1290.
- kuzgunî kara** ; "Esmeri, sarışını, kumralı, kuzgunî karası" BRE 1/131.
- kuzgunî siyah** ; "Minyatürlerin hemen hemen tümünde koyuluk dereceleri en açık beyazdan başlar, kuzgunî siyahta biter" BRE 3/407.
- semavî mavi** ; "Gök renginde mavi" SA IV/1779.
- zifirî laciverd** ; "Örneğin kapkara bir renge, yahut zifirî bir laciverde, yahut bir zehir yeşiline, bir yaprak kırmızısına..." BRE 3/428.

zümrüdî yeşil ; “Zümrüt renginde yeşil” SA V/2641.

b. $N_1 + \hat{i}$ = bir sıfat:

bedahşî lavicert ; “Ebru yapmakta kullanılan koyu mavi renk” SA I/200.

hayvanî siyah ; “Kemiklerin yakılmasından yapılan siyah boya” SA IV/1827.

madenî beyaz ; “Çinkodan ve kurşundan yapılan beyazlara denir” SA I/217.

c. $N_1 + N_2$ N_2 = bir renk adı:

a. N_1 = bir yiyecek veya içecek adı:

hurma doru ;

hurma darı ; “1. Açık kestane at rengi”; “2. Koyu al, hurma gibi at rengi”; “3. Siyaha yakın at rengi” DS VII/2445.

pekmez al ; “Kula ile doru arasında bir at donu” DS IX/3422.

süt kır ; “Tüm ak (at donu için)” DS X/3726.

süt mavi ; “1. Çok açık mavi, mavimsi”; “2. Ten rengi” DS X/3727.

zeytin kara ;

zeytin gara ; “Koyu zeytin rengi” DS XI/4364.

b. N_1 = bir bitki adı:

çubuk konur ;

çibık konur ; “Vücudu siyah, boynundan kuyruğuna kadar olan sırt bölgesi sarı renkli sığır” DS III/1157.

gül pembe ; “rose pink” Rd. 420.

pamuk kır ; “Sütbeyaz at rengi, at donu” DS IX/3389.

c. N_1 = bir hayvan adı:

kurt kula ; “sorrel and gray (horse)” Rd. 688.

üveyik kır ; “Üveyik kuşu renginde at” DS XI/4082.

eveyik kır ; “Üveyik kuşunun rengine benzeyen bir at donu” DS V/1806.

övek kır ; “Kahverenkli hayvanların kılları arasındaki beyaz kıllar” DS IX/3361.

öveyk kır ; “Kır renk” DS IX/3363.

üvek kır ; “Gövdesinin yarısı ak, yarısı kara olan hayvan” DS XI/4082.

d. N_1 = bir maden adı:

bakır kır ; “Boz renk, at donu” DS II/494.

demir kır ; “Siyahla beyaz karışık, griye yakın at donu” DS IV/1417.

e. N_1 = bir sıfat:

yanık al ; “Kahverengi, doruya yakın al” DS XI/4167 (Kâh sincabî, kâh yanık al, menekşe moruyla karışık ipek dallı) Ş. Mek. 46.

f. N_1 = bir ad:

kan kırmızı ; “1. Çok kırmızı” Tk. Sz. 634.

sima sakar ;

suma saker ; “Atın alnından burnuna doğru uzanan bel, akıtma, ak benek” DS X/3694.

şaprak sakar ;

şaprak sakal ; “Akıtmalı (at için)” DS X/3745.

toz pembe ; “1. b. a. Açık pembe renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1201 “hell, matt-rosa” TAS/549.

g. N_1 = bir isim tamlaması şeklinde renk adı:

narçiçeği kırmızısı ; “R’leri narçiçeği kırmızısı dudaklarıyla kütür kütür doğrayarak.” D.S. Eza. 38.

ördekbaşı yeşil ; “Sırmalı lâcivertlerin, ördekbaşı yeşillere karıştığı bir renk panayırı.” D.S. Eza. 107.

ç. $N_1 + N_2 + (s)$ I N_1 = bir ad, N_2 = bir renk adı:

a. al

gelincik alı ; “Gelincik alına benzer leylakî çiçekler var” Ş. Mek. 45.

b. alaca

deli alacası ; “Renkli bir tabiatın hoşlanmayacağı şekilde birbirini tutmaz parlak renklerle boyanmış” TTS. 27.

gökkuşağı alacası ; “Marmara’nın sırtı, taa Adalar’a kadar bütün balık pulu, gökkuşağı alacası parıldıyor” D.S. Eza. 63.

şafak alacası ; “Aynanın içi şafak alacası, vapur dumanı bir loşluk” D.S. Eza. 236.

c. beyaz

çinko beyazı ; “Çinko oksitten elde edilen beyaz boya” SS. 61.

gümüş beyazı ; “silvery-white, silmver colored” Rd. 423.

kar beyazı ; “Geceleri çardaklı karyolanın cibinliği, kar beyazı bir sis gibi iniyor” D.S. Eza. 240.

kurşun beyazı ; “Kurşun beyazı” SA II/666.

rakı beyazı ; “Kirpiklerinin simsiyah dolaşıklığından şüpheli bir beyazlık (rakı beyazı mı, sis mavisi mi?), zor belâ seçiliyor” D.S. Eza. 285.

serüz beyazı ; “İçine bir miktan tebeşir katılmış bir kurşun beyazıdır” SA I/217.

süt beyazı ; “Süt gibi gayr-i şeffaf ve kalın olan beyaz renk” SA IV/1854.

tebeşir beyazı ; “Tebeşir beyazı çene sakalıyla, gözleri ‘dikkati celbe diyor’” D.S. Eza. 133.

toprak beyazı ; “İspanya beyazı (kaba üstübeç) gibi beyazlara toprak beyazı denir” SA I/217.

ç. doru

hurma dorusu ; “Hurmanın rengini andıran at donu” TTS. 518 “brown, bay-colored (horse)” Rd. 494.

kestane dorusu ; “At donlarından açık kahverenginde olan” Tk. Sz. 691; “Atın açık siyah donu” TTS. 695.

d. esmer

buğday esmeri ; “Asi perçemleri saydam alnına, kimi zaman buğday esmeri narin boynuna düşmektedir.” D.S. Eza. 87.

çelik esmeri ; “Çevredeki yalçın doruklar, çelik esmeri bir sise batmış” D.S. Eza. 71.

kahve esmeri ; “Kahve esmeri hindu” D.S. Eza. 306.

karabiber esmer(liği) ; “Bütün karabiber esmerliğiyle Münif’e eğilmiş...”
D.S. Eza. 312.

kül esmeri ; “Oysa limanı darmadağın eden bu sulusepken
düştüğü yeri kirletiyor: Kül esmeri, suyu çok, karı kıt,
gevşek mi gevşek.” D.S. Eza. 278.

Van Dyck esmeri ; “Sarımtırak bir siyahtır” SA I/537.

e. gri

bulut grisi ; “Surat çizgilerinin aşağıya çekik olması, bulut grisi
bakışlarının mahzunluğunu, daha da çoğaltıyor mu
ne?” D.S. Eza. 208.

çelik grisi ; “Çelik grisi gök Dersaadet’in üzerine kurulmuş”
D.S. Eza 269.

fare grisi ; “Fare grisi gözlerini, nikel çerçeveli sıkma
gözlüklerinden dışarı uğratıp...” D.S. Eza. 151.

sincap grisi ; “Dış uçları aşağıya düşük sincap grisi gözleri, soğuk
soğuk parladılar.” D.S. Eza. 42.

f. kara

abanoz karası ; “Yetmiş bin milletin otuz iki bin miktarındaki süt
beyaz, kirli sarı, abanoz karası, buğday esmeri
mozalarına baktığın şu anda.” AY/137.

gümüş karası ; “Gümüş karası soğuk, vitrin camlarında donmuş.”
D.S. Eza. 380.

is karası ; “Kurum boyası” TTS. 645.

kestane karası ; “Açık siyah renk” TTS. 645.

kömür karası ; “Koyu kara renk”.

kurum karası ; “Ocak bacalarında biriken kalın is rengi”.

g. kır

bakır kır ; “Boz renk, at donu” DS II/494; “shade of gray
(horse) Rd. 125.

bakla kır ; “Üzerinde kara benekler bulunan beyaz at donu” DS
II/495; “At donlarından koyu ve iri lekeli kır” Tk. Sz.
111; “Atın bakla rengini andırır kır donu ve kurşunîye
çalan kır” TTS. 87 “dappled gray” Rd. 126.

- demir kır ; “Siyah, beyaz karışık, griye yakın renkte at donu” Tk. Sz.; 285 “Siyahı fazla olan kır, demir renginde” TTS. 704.
- mercan kır ; “roan (horse)” Rd. 758.
- sıçan kır ; “Sıçanın tüyü renginde olan (at)” Tk. Sz. 1045; “Sincap rengine çalan kır” TTS. 704; “Mause-colored (horse); dark gray” Rd. 1009.
- süt kır ; “(At donu için) Beyaz renkte olan” Tk. Sz. 1103; “Süt gibi beyaz at” TTS. 1243.
- turna kır ; “Kül rengine çalan at donu” TTS. 1390 “Turna renginde kır” TTS. 704 “ash-gray color” Rd. 1188.
- üveyik kır ; “Bu kuşun tüylerine benzer renkte olan kır” TTS. 704; “Bakla kırından daha açık olanına üveyik kır tabir olunur” SA I/165.

ğ. kırmızı

- ateş kırmızısı ; “Ateş renginde kırmızı boya. Al rengin turuncuya çalanı” SA I/125.
- biftek kırmızısı ; “Abdi Bey’in biftek kırmızısı dudaklarından cıgarasını çalar.” D.S. Eza. 234.
- boya kırmızısı ; “Dudakları boya kırmızısı garip bir adam.” D.S. Eza. 303.
- Çin kırmızısı ; “Parlak, vişneçürüğüne çalan kırmızı renk” SS. 61.
- domates kırmızısı ; “Türk kırmızısı” SA V/2608.
- Edirne kırmızısı ; “1. Türkischrot, Alizarinrot, Türk kırmızısı” TAS/256; “Türk kırmızısı da denilen al renk” SA I/503.
- gelincik kırmızısı ; “Güvertenin ziftli tahtalarında, gelincik kırmızısı taze kan fıkır fıkır.” D.S. Eza. 227.
- güvercinanı kırmızısı; Güvercinanı kırmızısı olanı en beğenilenidir.” TK. Ter. Sz. 92.
- İran kırmızısı ; “Yalnız boyalarla değil, İran kırmızısı, Türk yeşili, Hint sarısı ile değil.” BRE 3/291.
- kan kırmızısı ; “Kan renginde kırmızı”.
- karmen kırmızısı ; “Carmine red” Rd. 610.

- kiremit kırmızısı ; “Kiremit kırmızısı, pişmiş ayva, karmen...” BRE 3/492.
- kök kırmızısı ; “Vişneçürüğüne yakın koyu kırmızı renk” SS. 18.
- macenta kırmızısı ; “Mavimsi kırmızı orta tonda bir renk” RR/13.
- narçiçeği kırmızısı ; “Sevinçten çıldırmış narçiçeği kırmızısı.” BRE 4/216.
- narkabuğu kırmızısı ; “Venedik kırmızısı” SA V/2608.
- oranj kırmızısı ; “Aynı yeşilliği bir oranj kırmızısıyla renklendiren, canlandıran Trabzon hurmaları.” H. Dursun, Cangözü, Zaman, 30.09.1996.
- sülgen kırmızısı ; “Miniumla bezir yağı ve petrol yağı karıştırılarak yapılmış olan kırmızı boyadır ki demirleri paslanmaktan muhafaza için satırlara astar olarak sürülür” SA IV/1851.
- sürür kırmızısı ; “Kükürt ve civadan yapılan, ateş renginde kırmızı ve zehirli bir boyadır” SA IV/1853.
- Türk kırmızısı ; “Türkischrot, Alizarinrot, Edirne kırmızısı” TAS/999.
- Venedik kırmızısı ; “Demiroksit içeren bir tür topraktan elde edilen kırmızı boya” SS. 248.
- Vermiyon kırmızısı ; “Ateşî, ateş kırmızısı renk” SA V/2640.
- yaprak kırmızısı ; “Örneğin kapkara bir renge, yahut zifirî laciverde, yahut bir zehir yeşiline, bir yaprak kırmızısına...” BRE 3/428.

h. kızıl

- akrep kızılı ; “Düşük bıyıkları akrep kızılı.” D.S. Eza. 345.
- bakır kızılı ; “Bakır kızılı yamrı yumru bir ay doğdu.” D.S. Eza. 274.
- canfes kızılı ; “Durup durup, çilek pembesi dilini, canfes kızılı dudaklarının üzerinden bir geçiriyor.” D.S. Eza. 50.
- kayısı kızılı ; “El çantasının aynasında, dudaklarına küçük parmağıyla kayısı kızılı ruj süren, papatya sarışını Rus dilberi...” D.S. Eza. 312.
- kestane kızılı ; “Münif Sabri, kestane kızılı gözlerinde ‘müşfik’ bir gülümseme, kadehini kaldırdı.” D.S. Eza. 316.

nar kızılı ; “Elmaslı taraklarının ürettiği ışık zerreleri, nar kızılı,” D.S. Eza. 331.

sonbahar kızılı ; “Dönünce Neveser’i evde, hava elverişliyse terasın sonbahar kızılı çiçekleri arasında dalgın, değilse “Nefti Salon”da Almanca bir şiir kitabına eğilmiş buluyor.” D.S. Eza. 18.

şarap kızılı ; “Şarap kızılı vurmuş ablak yüzüyle öfkeli girdi içeri” Tk. Sz. 2.

1. lâcivert

kadife laciverdi ; “Kadife laciverdi gök” D.S. Eza. 214.

i. mavi

barut mavisi ; “Yeşile çalan bir mavi” Tk. Sz. 172; “Zenci kıvrırcığı saçlarından, çıtır çıtır, barut mavisi bir toz üreterek, diyor ki:” D.S. Eza. 364.

boncuk mavisi ; “Parlak mavi” TTS. 836.

buz mavisi ; “Camların buz mavisi aydınlığında uyuyan” D.S. Eza. 324.

cam mavisi ; “Karşıda, cam mavisi deniz” D.S. Eza. 141.

cıva mavisi ; “Sakız sarısı, cıva mavisi bir şehirdi bu.” D.S. Eza. 129.

Çin mavisi ; “Bir tür parlak mavi renk” SS. 61.

çini mavisi ; “cobalt blue” Rd. 256.

çivit mavisi ; “Çivit rengindeki mavi” Tk. Sz. 253; “Lâcivert” TTS. 836; “Bir tür mora kaçan koyu mavi renk. ‘Kobalt mavisi’ ve ‘çividi’ de denilir” SS. 61.

damar mavisi ; “Burun deliklerinden damar mavisi cıgara dumanı dökerek, İttihatçıları çekiştiriyor.” D.S. Eza. 312.

deniz mavisi ; “Deniz renginde koyuca mavi boya” SA I/452.

Ecevit mavisi ; “Açık mavinin bir ton koyusu”.

Fransız mavisi ; “Babasının Lausanne’den getirdiği o Fransız mavisi kılığıyla bir içim su.” D.S. Eza. 293.

gece mavisi ; “Gözlerinin gece mavisi olduğu kanaatındadır.” D.S. Eza. 73.

- gök mavisi ; “sky blue” Rd. 406; “Açık mavi renk” SS. 92.
- göktaş mavisi ; “Dışarıda göktaş mavisi bir deniz.” D.S. Eza. 51.
- havagazı mavisi ; “Havagazı mavisi “zehirli” gözlerini...” D.S. Eza. 16.
- havagazı alevi mavisi; “Havagazı alevi mavilerine çingene pembeleri mi karışmaz.” D.S. Eza. 155.
- kar mavisi ; “Cıgara dumanlarının kar mavisi sisinde sarhoşlar yüzüyor.” D.S. Eza. 352.
- karmen mavisi ; “indigo carmine” Rd. 610.
- kobalt mavisi ; “Çivit mavisi” SS. 134; “Tatlı bir gök rengidir” SA III/1290.
- kum mavisi ; “Savaş gemilerinin kıvılcımlı kara dumanı, denizin kum mavisi sisleriyle karışmış.” D.S. Eza. 16.
- kül mavisi ; “Cam soğuğu, kül mavisi gökyüzüne karga ve sığırcık dağıtan kavaklardan...” D.S. Eza. 358.
- küp mavisi ; “Küpte mayalandırılarak lacivert renk elde edilen bir çeşit boya” DS VIII/3041.
- mehtap mavisi ; “Gözleri ara sıra içten bir sevincin beklenmedik şimşegiyle, mehtap mavisi aydınlanıyor.” D.S. Eza. 88.
- mine mavisi ; “Havaî açık mavi” TTS. 836.
- Prusya mavisi ; “Prusya mavisi denilen mavi, lâciverdin daha koyusu bir mavi olup XVIII. asrın ortalarından sonra kullanılmağa başlanmıştır” SA III/1920.
- saks mavisi ; bkz. Saksonya mavisi.
- Saksonya mavisi ; “Lâciverde yakın koyu mavi” SA III/1290.
- serolyum mavisi ; “Tırşeye çalar parlak açık ve tatlı bir sema mavisidir” SA III/1290.
- Sevr mavisi ; “Fransa’da Sevre’de yapılan porselen eşyanın nakışlarında kullanılan koyuca ve tatlı bir mavidir” SA III/1290.
- sis mavisi ; “Sis mavisi kar.” D.S. Eza. 66.
- sonbahar mavisi ; “Ütüsüz sonbahar mavişi şaş kalır.” AY/45.

suluboya mavisi	; “Bu zavallı, suluboya mavisi gözlü çocuğun birkaç mısraını göstermeye yeltenmişti.” D.S. Eza. 74.
süt mavisi	; “Süt mavisi kaba bir kar.” D.S. Eza. 49.
şişe mavisi	; “O gece şişe mavisi bir örnek tuvalet giymişler.” D.S. Eza. 345.
toprak mavisi	; “Dayanmışlar toprak mavisini, ellerine sağlık ne iyi etmişler.” BRE 4/123.
Türk mavisi	; “Yeşile çalan mavi. ‘Turkuvaz’ da denir. SS. 242.
türkuvaz mavisi	; “türkisblau” TAS/959.
utremere mavisi	; “Lâcivert renk. Asya’dan geldiği için deniz aşırı manasına Fransızca outremer denilmiştir” SA V/2151.
uzay mavisi	; “Uzay mavisi yıldızlar omuzlarına sarkıyor.” D.S. Eza. 299.

j. mor

incir moru	; “Camlardan, Çamlıca’ya yoğunlaşan incir moru bir bulut kalabalığı görülüyor.” D.S. Eza. 278.
katran moru	; “Deniz dibi yeşilini katran morunu” BRE 1/255.
leylâk moru	; “... şurasında burasında leylâk morlarının, sardunya pembelerinin tel tel açıldığı...” D.S. Eza. 221.
menekşe moru	; “Menekşe rengine mor” TTS. 854; “Menekşe moruyla karışık ipek dallı” Ş. Mek. 46.
patlıcan moru	; “Patlıcan moru kılcal damarları ince kurtçuklar gibi kıpır kıpır.” D.S. Eza. 214.

k. pembe~penbe

akide pembesi	; “Akide şekerinin rengi”
bonbon pembesi	; “Bir gece, salyalı, bonbon pembesi dilini...” D.S. Eza. 247.
çilek pembesi	; “Burnunun çilek pembesi, suratını kaplamış.” D.S. Eza. 372.
çingene pembesi	; “i. Göz alıcı pembe renk”; “s. Bu renkte olan” TTS. 217; “bright pink or yellow” Rd. 256.
gül pembesi	; “Rosa, Rosa-Farbe” TAS/345; “Açık kırmızı gül rengi” SA IV/1600.

- haşhaş pembesi ; “Boğazın karşı yakasına haşhaş pembesi kuşlar uçurup,” D.S. Eza. 20.
- kız pembesi ; “Özenli giyinmişler, tüysüz yanakları kız pembesi.” D.S. Eza. 27.
- köylü pembesi ; “Açık vişne rengi” DS VIII/2984.
- levarike penbesi ; “Mor renk” DS VIII/3074.
- narkabuğu pembesi ; “İyi bakımdan, bolluktan neredeyse çatlayacak narkabuğu pembesi.” BRE 4/216.
- sardunya penbe(si)leri ; “Şurasında burasında leylâk morlarının, sardunya penbelerinin tel tel açıldığı, çığlık çığlığa bir sarıya dönüyor.” D.S. Eza. 221.
- sedef pembesi ; “Sedef pembesi görünen iki ön dişi mi?” D.S. Eza. 46.
- şeker pembesi ; “Çingene pembesine çalan parlak pembe”; “Açık pembe”.
- toz pembesi ; “... kâfur rengi, toz pembesi, kül rengi ve bunlar arasındaki bütün nüansları...” Ş. Mek. 129; “Açık alın daha açığı” TTS. 1061.

1. sarı

- altın sarısı ; “golden blonde, titian” Rd. 54.
- ateş sarısı ; “Ateş sarısı perçemleri akıllı alnına düşmüş.” D.S. Eza. 220.
- ayva sarısı ; “Sarı renginin çeşitlerinden” TTS. 1151.
- civciv sarısı ; “Durup dururken terasa çıkıp, civciv sarısı tüylerini hâlâ yitirmemiş, yapraklara dokunmak.” D.S. Eza. 87.
- çingene sarısı ; “bright pink or yellow” Rd. 256.
- fildişi sarısı ; “Akları fildişi sarısına kaymış baygın gözleri...” D.S. Eza. 159.
- fulya sarısı ; “Fulya çiçeği renginde parlak sarı renk” SA II/621.
- hardal sarısı ; “Gerçi bu hardal sarısı oğlanı epeydir tanıyor.” D.S. Eza. 188.
- Hint sarısı ; “Mango yaprakları ile beslenmiş ineklerin sidiğinden elde edilen, kehribar sarısına yakın, özellikle

- yağlıboya resimde kullanılan bir boya” Tk. Sz. 534;
“Kehribar sarısına yakın bir tür sarı renk” SS. 104.
- kadmiyum sarısı ; “Limon sarısından koyu, krom sarısından açık bir sarı türü”.
- kanarya sarısı ; “canary yellow” Rd. 593; “Açık sarı” TTS. 634.
- kehribar sarısı ; “Amber yellow” Rd. 632.
- kehlbar sarısı ; Rd. 632 bkz. kehribar sarısı.
- krom sarısı ; “En koyu sarı”.
- kükürt sarısı ; “Diplerinde bir yerlerinde kükürt sarısı şimşekler mi parıldamaz.” D.S. Eza. 155.
- limon sarısı ; “Limon kabuğunun rengi” Tk. Sz. 789.
- mimoza sarısı ; “İçi sıra filizî, mimoza sarısı yansımalar.” D.S. Eza. 380.
- mum sarısı ; “Kiminin rengi küf yeşiline, kiminin mum sarısına dönmüş.” AY/53.
- okr sarısı ; “Toprak sarısı, sarı okra” SA V/2568.
- safran sarısı ; “Safran sarısı bir kumaş ise, hadi o da olmadı.” BRE 3/428.
- sakız sarısı ; “Sakız sarısı, cıva mavisi bir şehirdi bu.” D.S. Eza. 129.
- saman sarısı ; “Saman rengi” Tk. Sz. 1011.
- sıtma sarısı ; “Çatlak, sıtma sarısı.” D.S. Eza. 231.
- yaldız sarısı ; “Derinliklerinde yaldız sarısı toz dağılmaları.” D.S. Eza. 341.
- yumurta sarısı ; “Yumurtanın ortasında bulunan sarı bölümün rengi” Tk. Sz. 1326.
- çarpılmış yumurta sarısı; “Ya da, damar damar turuncuya çalan, çarpılmış yumurta sarısı.” D.S. Eza. 194.

m. sarışın

- buğday sarışını ; “Yer yer, meşale gibi parlayan buğday sarışını ‘beyaz’ Rus yosmaları.” D.S. Eza. 347.

papatya sarışını ; “Papatya sarışını Rus dilberi, yorgun bir şarkı söylüyor.” D.S. Eza. 312.

tütün sarışını ; “Münif Sabri, tütün sarışını bıyıklarını çiğneyerek, diyor ki:” D.S. Eza. 91.

n. siyah

abanoz siyahı ; “Rosa Mizrahi, abanoz siyahı saçlarını yastıklara yaymış.” D.S. Eza. 234.

böğürtlen siyahı ; “Ufuk boydan boya, haşhaş pembelerinin, böğürtlen siyahlarına batıp boğulduğu...” D.S. Eza. 107.

fildişi siyahı ; “Ezilmiş kemiklerin ısıtılıp kavrulmasıyla elde edilir. Koyu siyah bir renktir” YR. San. 34.

is siyahı ; “Reçinanın veya yağların natamam yakılmasından husule gelen isle yapılan siyah boyadır” SA IV/1827.

katran siyahı ; “Rosa Mizrahi’nin, elmaslı tarakları alabildiğine ı ışık üreten katran siyahı topuzlarını, anlata anlata bitiremez.” D.S. Eza. 16.

kemik siyahı ; “Kemiklerin yakılmasından yapılan siyah boya” SA IV/1827.

kömür siyahı ; “Odunun yakılmasından husule gelen kömürün tozundan yapılana nebâtî siyah veya kömür siyahı denir” SA IV/1827.

mürekkep siyahı ; “Dibi yoktur denilen mürekkep siyahı Bodense Gölü’nü geçip...” D.S. Eza. 105.

piyano siyahı ; “Topuzu piyano siyahı.” D.S. Eza. 350.

sahtiyan siyahı ; “Sahtiyan siyahı saçlarını toplayıp, başının üzerinde ‘muazzam’ bir topuz yapmış.” D.S. Eza, 217.

zeytin siyahı ; “Omuzlarına dökülen zeytin siyahı saçlarıyla Melissa gözlerinde canlanıyor.” D.S. Eza. 368.

o. yeşil

altın yeşili ; “Suç ortağı bir mehtabın, altın yeşili ışıltılarla dökülüp saçıldığı ‘müslüman’ sokaklarda.” D.S. Eza. 358.

Ankara armudu yeşili; “... karpuz kabuğu yeşili, Ankara armudu yeşili, Türk çinisi yeşili...” BRE”/421.

- asit yeşili ; “Şimşekler, kükürt sarısı, asit yeşili, gözlerinden taşıyor.” D.S. Eza. 298.
- Bursa yeşili ; “Bursa yeşilinin de böyle bir kerameti var.” BRE 1/125.
- cam yeşili ; “Cam yeşili mujik kaftanı.” D.S. Eza. 37.
- camböceği yeşili ; “Başlıyorum saymağa: Camböceği yeşili, karpuz kabuğu yeşili...” BRE 3/421.
- camgöbeği yeşili ; “Camgöbeği yeşili bulanır.” BRE 1/182.
- can eriği yeşili ; “Yonca yeşili, karanfil yaprağı yeşili, can eriği yeşili dururken...” BRE 5/40.
- çağla yeşili ; “almond green” Rd. 236.
- çimen yeşili ; “Açık yeşil renk” SA V/2237.
- deniz dibi yeşili ; “Deniz dibi yeşilini katran morunu Gök mavisine katmaktadır.” BRE 1/255.
- emerot yeşili ; “Zümrüdî, zümrüt yeşili” SA V/2641.
- fosfor yeşili ; Hayalet bir kedinin fosfor yeşili gözleri.” D. S. Eza. 53.
- hacı yeşili ; “İngiliz yeşili, Türk yeşili” SA V/2237.
- hayit yeşili ; “Kaynatılmış ve şaplanmış hayıt ağacı yaprağından yapılan bir çeşit dokuma boyası rengi” DS VII/2318.
- iç midye yeşili ; “Gözlerinden biri sarı elâ, öteki iç midye yeşili.” D.S. Eza. 381.
- İngiliz yeşili ; “Hacı yeşili veya Türk yeşili denen yeşil renk” SA V/2640.
- Kâbe yeşili ; “Kâbe yeşili takkesini, üstüne bol gecelik entarisini giymiştir.” D.S. Eza. 140.
- kabuk yeşili ; “Bu renk dilimin dibindeki acı kabuk yeşiline değerken söner.” BRE 3/459.
- karanfil yaprağı yeşili; “Yonca yeşili, karanfil yaprağı yeşili, can eriği yeşili dururken...” BRE 5/40.
- karpuz kabuğu yeşili ; “Başlıyorum saymağa: Camböceği yeşili, karpuz kabuğu yeşili...” BRE 3/421.

krom yeşili	; “Selânik gökleri krom yeşili yıldızlarla donatılmıştır.” D.S. Eza. 190.
küf yeşili	; “Açık yeşil” Tk. Sz. 773.
magnezyum yeşili	; “Magnezyum yeşili bir yıldız.” D.S. Eza. 274.
marul yeşili	; “Türk çinisi yeşili, marul yeşili....” BRE 3/421.
orman yeşili	; “Yonca yeşili, karanfil yaprağı yeşili, can eriği yeşili dururken koskoca orman yeşili ile boy ölçmeğe kalkmak ne cesaret!” BRE 5/40.
salatalık yeşili	; “Körpe bir salatalık yeşili inceden.” BRE 1/158.
sinabr yeşili	; “Vessi yeşili, sinabr yeşili, İngiliz yeşili...” BRE 3/421.
su yeşili	; “Bir taraftan tahtanın sıcaklığı, diğer taraftan İtalyan metalinin serinliği ve su yeşili insanı kuşatıyor.” M.P. Derg. 28.
Türk yeşili	; “Hacı yeşili” SA V/2641.
Türk çinisi yeşili	; “Ankara armudu yeşili, Türk çinisi yeşili, marul yeşili...” BRE 3/421.
üzüm yeşili	; “Gel benim üzüm yeşilim Yeşillerin en nazlısı.” BRE 1/359.
Veronez yeşili	; “Frenklerin emerod dedikleri Veronez yeşili” BRE 3/421.
vessi yeşili	; “Kursak yeşili veya nebâtî yeşil” SA V/2641.
yağ yeşili	; “Kaç kere, Neftî Salon’daki yağ yeşili büyük çini sobayı yakmak zorunda kaldılar.” D.S. Eza. 61.
yaprak yeşili	; “Koyu yeşil”.
yonca yeşili	; “Yonca yeşili, karanfil yaprağı yeşili, caneriği yeşili dururken...” BRE 5/40.
yosun yeşili	; “Saydam yosun yeşili bir aydınlık.” D.S. Eza. 52.
zehir yeşili	; “Marul yeşili, zeytin ağacı yeşili, zehir yeşili...” BRE 3/421.
zeytin yeşili	; “Ham ve yeşil zeytin rengindeki yeşil” SA V/2287.
zeytin ağacı yeşili	; “Marul yeşili, zeytin ağacı yeşili, zehir yeşili...” BRE 3/421.

zümürüt yeşili ; “Koyu yeşil” Tk. Sz. 1353.

d. $N_1 + N_2$ N_2 = bir renk adı:

a. $N + 1I$ = bir sıfat:

beyaz

sedefli beyaz ; “Açık filizî, sedefli beyaz, ya da toz pembe” D.S. Eza. 360.

boz

isli boz ; “Rengi bozla kahverengi arasında olan eşek” DS VII/2557.

hisli boz ; “Rengi boz: Ha şu senin hizli boz at kimin?” DS VII/2389.

doru

isli doru ; “1. Koyu doru ya da kahverenginde at donu”; “2. İslenmiş gibi görünen bir çeşit at donu” DS VII/2597.

eflâtun

kükürtlü eflâtun ; “Tramvayların camları şimşek yalazıyla, bir zümürüt yeşiline çalıyor, bir kükürtlü eflâtuna.” D.S. Eza. 23.

kahve (rengi)

sütlü kahve ; “Açık kahverengi”.

sütlü kahverengi ; “Kuka: Tespih, sigara ağızlığı gibi şeylerin yapımında kullanılan, sütlü kahverenginde hindistan cevizi ağacı kökü.” Tk. Sz. 754.

tozlu kahverengi ; “İri bir kelebek belirdi: tozlu kahverengi, kanatlarının pırpır dikkatleri dağıtan.” D.S. Eza. 215.

kara

yağlı kara (III) ; “Parlak, koyu esmer” DS X/4123.

kır

isli kır ; “Demir kırından biraz daha koyu renk” DS. VII/2557.

pullu kır ; “Bakla kır (at donu)” DS IX/3485.

yıldızlı kır ; “Bir at rengi” DS XI/4268.

kula

isli kula ; “Gri, kır” DS Ek/4525.

lacivert

sırmalı lacivert ; “Sırmalı lacivertlerin, ördekbaşı yeşillere karıştığı bir renk panayırı.” D.S. Eza. 107.

sütlü lacivert ; “Sütlü lacivert bir gökyüzü.” D.S. Eza. 107.

mavi

gümüşlü mavi ; “Mehtabın odaya boşalttığı gümüşlü mavi aydınlıkta.” D.S. Eza. 246.

kirli mavi ; “İçinde kirli mavi ‘harb safinelerinin’ kara bir duman kusa kusa dolaştıkları.” D.S. Eza. 101.

zehirli mavi ; “Zehirli mavi bakarak, diyor ki.” D.S. Eza. 30.

neftî

hareli neftî ; “Birden hareli neftî gözleri, düzgün çekme burnu, omuzlarına dökülen zeytin siyahı saçlarıyla Melissa gözlerinde canlanıyor.” D.S. Eza. 368.

sakar

aynalı sakar ; “Alın beyaz keçi” DS I/427.

sarı

alacalı sarı ; “Kırkağaç: b.a. Kabuğu alacalı sarı renkte olan bir tür kavun” Tk. Sz. 700.

kirli sarı ; “Koyu ve donuk sarı renk” Tk. Sz. 717.

paslı sarı ; “Paslı sarı bir akşam” D.S. Eza. 359.

tozlu sarı ; “Genç bir ‘zabit’, tozlu sarı kirpiklerini kırpıştıra kırpıştıra adeta söylev çekiyordu.” D.S. Eza. 244.

seki

uğurlu seki ; “At ve kısrığın bir, iki ya da üç ayağındaki aklık DS XI/4030.

siyah

yağlı siyah ; “Yağlı siyah kalemle ‘münhani’ kaşlar çizer” D.S. Eza. 131.

tetir

kımalı tetir ; “Halicılıkta kullanılan ceviz yeşili renk” DS VIII/2805.

yağız

kirli yağız ; “Bir at rengi” DS VIII/2880.

b. N + sIz = bir sıfat:

uğursuz seki ; “At ve kısrağın dört ayağında birden var olan aklık” DS XI/4030.

c. N + lIK = bir sıfat:

üçlük sakar ; “Alnında, beşibiryerde büyüklüğünde akı olan sığır” DS XI/4057.

ç. N₁ + (s) I N₂ + lI N₁ = bir organ adı, N₂ bir ad:

ağzı kenetli ; “Alt ve üst dudağı beyazlı at” DS I/119 bkz. ağzı kilitli.

ağzı kilitli (I) ; “Alt ve üst dudağı beyazlı at” DS I/119.

ağzı kilit ; “Alt ve üst dudağı beyazlı at” DS I/119.

ağzı kinetli (I) ; “Alt ve üst dudağı beyazlı at” DS I/119.

ağzı kitli ; “Alt ve üst dudağı beyazlı at” DS I/119.

ağzı mühürlü ; “1. Alt dudağında kendi renginden başka renkte işaret olan hayvan”; “2. Damağında siyah leke bulunan at, kedi, köpek” DS I/119.

eli kefinli ; “Öndeki ayaklarından biri beyaz olan at” DS V/1717.

d. N₁ + N₂ + (s)I = bir isim tamlaması:

akşam güneşi ; “Turuncu kırmızı renk” TTS. 449.

arap daşağı (I) ; “5. Siyah olan şeylere takılan sıfat” DS I/299.

arap helimesi ; “Çirkin, kara (kadın için)” DS Ek 4422.

asma filizi ; “Açık fıstıkî renk” TTS. 381.

bakır pası ; “verdigris” Rd. 125.

bakla çiçeği ; “1. b. a. Sarımsak eflâtuna çalan beyaz”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 111; “Açık yeşil” TTS. 87.

bal köpüğü ; “1. Açık sarı renk, krem rengi”; “2. Krem, sarı ve gümüşî at donu” DS II/509.

- böcek kabuğu** ; “1. b. a. Mor ile yeşil arasında ve metal parlaklığında olan renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 180; “Yeşil ile mavi renk arasında güzel ve parlak bir renk TTS. 140.
- burun kanı** ; “Tatlı kırmızı” DS II/803.
- cam göbeği** ; “1. b. a. Yeşile çalar mavi renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 198.
- cam kırığı** ; “cam göbeği renginde” DS III/854.
- demir pası** ; “Pas renginde olan, pas renkli” TTS. 250.
- elektrik alevi** ; “Elektrik alevi, yanar döner, akşam güneşi, parlak neftî...” Ş. Mek. 46.
- fındık kabuğu** ; “Fındık kabuğu rengi, fındıkî”.
- gül kurusu** ; “1. a. Kurutulmuş pembe gül rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 479; “Sarıya çalan açık pembe renk” SS. 95.
- güneş yanığı** ; “Güneş ışınlarının insan teninde yaptığı esmerlik” Tk. Sz. 483.
- hanım teni** ; “Açık pembe renk” DS III/2274.
- kar topu (III)** ; “Atın alnındaki yuvarlak beyazlık” DS VIII/2671.
- kavun içi** ; “1. b.a. Pembeye çalan koyu sarı renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 668; “Turuncuyla sarı arası bir renk” SS. 127.
- kibrit alevi** ; “Dudakları kibrit alevi Rus dilberlerini mimleyerek...” D.S. Eza. 299.
- limon küfü** ; “1. b. a. Yeşile çalan mavi renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 790; “Maviye çalan yeşil renk”. TTS. 779; “Sarı ve kül rengine çalar açık yeşil renk. Buna küf yeşili de denir. Zeytunî’nin daha açığıdır” SA III/1232.
- nar çiçeği** ; “1. b. a. Parlak kırmızı renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 872.
- pekmez kefi** ; “Kula ile doru arasında bir at donu” DS IX/3422; “Açık doru, kula (at donu için)” DS Ek/4641.

bekmez kefi	; “1. Açık pekmez rengi, kulanın biraz koyusu, (at için kullanılır, at donu)”; “2. Pekmez rengi, pekmez köpüğü rengi” DS II/604.
pekmez köpüğü	; DS IX/3422 bkz. pekmez kefi.
soğan kabuğu	; “Soğan kabuğunun rengi, açık mor”.
şafak bendi	; “Tan kızılılığı” DS X/3733.
şarap tortusu	; “Vişne çürüğüne yakın kırmızımtırak mor renk” SA V/1864.
vapur dumanı	; “Vapur dumanı gözlük kullanmamı tavsiye etti.” Ş. Mek. 23.
vişne çürüğü	; “1. b. a. Çürük vişne rengi”; “2. b.s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1257; “Pek koyu ve mora çalan kırmızı renk, bu renkte olan” TTS 1445.
yaprak kurusu	; “Sonbaharda yaprakların aldığı sarımtırak kırmızı renk” SA V/2215.
yavru ağzı	; “1. b. a. Kavuniçi ile pembe arası bir renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1293; “Kuzu ve dana ağzı gibi tatlı açık pembe renk” TTS. 1475.

e. $N_1 + N_2 + (s)$ I

a. N_1 = bir hayvan adı, N_2 = bir organ adı

fil dişi	; “3. b. a. Donuk beyaz renk”; “4. s. Donuk beyaz renkli” Tk. Sz. 409.
güvercin boynu	; “Yeşil, mavi ve pembe arasında yanar döner renk” DS VI/2241.
güvercin göğsü	; “Yeşil ile mavi ve pembe arasında böcekkabuğuna benzer mevceli ve bakılan tarafa göre değişen renk” SA II/667.
horoz ibiği	; “Bir tür kırmızı çiçeğin rengi” TTS. 534.
kaz ayağı	; “5. Açık turuncu renk” Tk. Sz. 675.
keklik ayağı	; “Kırmızı renk”.
kumru göğsü	; “Koyu boz rengi” TTS. 765; “shimmering, changeable color” Rd. 685.

ördek başı	; “1. b. a. Yeşille lavacert arası renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 925 “Lâciverde çalan zümrüt yeşili” TTS. 1034.
ördek gagası	; “1. b. a. Açık turuncu renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 925.
tavşan ağzı	; “rosarot, pembe” TAS/906; “pink (color) Rd. 1108.
b. N_1 = bir hayvan adı, N_2 = vücutla ilgili bir unsur:	
deve tüyü	; “2. b. s. Deve tüyü renginde olan” Tk. Sz. 296; “Açık bej veya kahverenginde” TTS. 260.
fare tüyü	; “Fare rengi”.
geyik kanı	; “Pembe renkli boya” DS VI/2015.
it beni	; “Atların arka ayaklarındaki siyah-beyaz benekli işaret” DS VII/2567.
kaz boku	; “1. b. a. kirli sarı (renk)”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 675 “Sarıya çalan açık yeşil renk” TTS. 677.
kumru tüyü	; “Kurşunî renk” DSVIII/3000.
sıçan tüyü	; “mouse color” Rd. 1009.
tavşan kanı	; “1. b. a. Parlak ve koyu kırmızı renk”; “2. b.s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1155 “Parlak gövez renk” TTS. 1317.

f. S + N N = bir ad:

a. S = bir renk adı:

ak kakık	; “Kırmızı, gevrek” DS I/155.
ak kur	; “Tertemiz, bembeyaz” DS I/157.
ak maltak	; “Boz renkli, beyaza yakın” DS I/159.
ala haşhaş	; “Çok ve karışık renk (alay anlamında)” DS I/186.
beyaz gösa	; “Alnının iki tarafında beyaz çizgi olan keçi” DS II/647.
boz doğu	; “Kıvrık kulaklı, sarı keçi” DS II/750.
ger doğu	; “Karnı, bacağı, burnu ya da kulakları beyaz ile siyah arası renkte olan keçi, eşek vb. hayvanlar (için)” DS VI/1996 bkz. ged (I)-1.

ger düğüş	; “Kahverengi inek” DS VI/1968.
kara cüllen	; “Orta boylu, esmer erkek” DS VIII/2640.
kara gevrek	; “İnce yapılı ve esmer” DS VIII/2643.
kara malak	; “Ağzı ve burnu siyah olan eşek” DS VIII/2650.
kara villoğ	; “Kapkara (çoğunlukla insan için) DS Ek 4534.
kır doğu	; “Bacağında ve başında beyaz olan davar” DS VIII/2820.
kızıl şap	; “1. Açık eflâtun renk”; “2. Bu renkte olan” Tk. Sz. 711; “malvenfarbig, stumplila” TAS/534.
sarı baybak	; “Sarışın (adam)” DS X/3544.

b. S = Bir bitki adı:

gül peşe	; “Tüyleri yumuşak ve kızıl olan kedi ve tavşan” DS VI/2220.
gül şeftali	
gül şefteli	; “Açık kırmızı renk (edik, potin, ayakkabı vb.)” DS VIII/3033 bkz. külü şefteli.
külü şefteli	; “Açık kırmızı renk (edik, potin, ayakkabı vb.)” DS VIII/3033.

c. S = bir sıfat:

ekşi karadut	; “Şeker rengi, ekşi karadut, toz pembesi, bunların açığı koyusu, karmakarışık olarak.” Ş. Mek. 36.
yarım ay	; “Atın alnındaki yarım ay biçimindeki ak leke” DS XI 4184.

III- ‘RENK’ KELİMESİ YARDIMIYLA KURULAN RENK İSİMLERİ

1. N + rengi

a. Na = herhangi bir ad:

altın rengi	; “Altının sarı rengi”.
ayva rengi	; “sallow as a quince” Rd. 107.
bakır rengi	; “1. b. a. Kızıla yakın kahverengi”; “2. Bu renkte olan (sıfat) Tk. Sz. 110.

bal rengi	; "1. b. a. Kahverengiye çalan sarı renk"; "2. s. Bu renkte olan" Tk. Sz. 114.
barut rengi	; "Kan rengi, barut rengi, duman rengi..." BRE 1/132.
bayrak rengi	; "Al, parlak kırmızı renk. Türk bayrağı rengi" SA I/37.
bet rengi	; "Sarımtırak bir penbeye yakın kül rengi, çehrenin rengine benzer ve bal ve soluk nohudî rengini andırır bir renk" SA I/216.
beton rengi	; "Niçin bütün dünyadaki büyük şehirleri hep o tatsız, kirli paslı taş rengi, beton rengine, sıva rengine boyarız?" BRE 3/428.
billur rengi	; "Çok beyaz renk" (Billûr rengi, kâfur rengi) Ş. mek. 129.
buğday rengi	; "Açık esmer" (ten için)" Tkb Sz. 185.
çağla rengi	; "Çağla yeşili renk"; "Çağla rengi ipek mendiliyle," D.S. Eza. 16.
çikolata rengi	; "Koyu kahverengi renk".
çivit rengi	; "1. b. a. Bir tür koyu mavi renk"; "2. s. Bu renkte olan" Tk. Sz. 253; "i. s. Mavinin bir tonu, koyu mavi ve bu tonda olan" TTS. 219.
demir rengi	; "Eisengrau" TAS. 212.
deniz rengi	; "Denizin mavi rengi".
duman rengi	; "Gri renk".
erguvan rengi	; "Eflâtuna çalan al renk".
et rengi	
et irengi	; "Ten rengi" DS V/1798.
fes rengi	; "1. b. a. Koyu kırmızı renk"; "2. Bu renkte olan" Tk. Sz. 403; "wine red" Rd. 368.
gök rengi	; "sky-colored" Rd. 406; "Bulutsuz havada semanın berrak mavi rengi" SA II/653.
gurup rengi	; "1. b. a. Turuncuya çalan kırmızı"; "2. s. Bu renkte olan" Tk. Sz. 475 "Güneşin batarken aldığı turuncuya çalan kırmızı renk" TTS. 442.

gül rengi	; “rose-pink” Rd. 420.
gümüş rengi	; “1. b. a. gümüş parlaklığında, gümüşü andıran renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 480.
güvez rengi	; “Altın rengi, güvez rengi...” Ş. Mek 129.
gövez rengi	; “Sarımtırak, kirli kahverengi” DS VI/2170.
irin rengi	; “Olgunlaşmış yaradan akan yeşil sarımtırak renkte olan”.
kâfur rengi	; “Kâfur ağacının beyaz zamkı gibi beyaz” (Kâfur rengi, toz pembesi....) Ş. Mek. 128.
kahve rengi	; “1. b. a. Kavrulmuş kahvenin rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 622; “Boz ile koyu sarı arasında bir renk” TTS. 619.
kan rengi	; “Kan rengi, barut rengi, duman rengi...” BRE 1/132.
kemik rengi	; “Bej”.
kestane rengi	; “1. b. a. Açık kahverengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 691; “Açık siyah renk” TTS. 695.
kına rengi	; “Esmer kırmızı renk” SA V/2595.
kiremit rengi	; “1. b. a. Kahverengiye çalan kızıl kırmızı renk, kiremidin rengi”; “2. Bu renkte olan” Tk. Sz. 717.
krem rengi	; Hafif sarıya çalan beyaz renk” SA III/1144.
kurşun rengi	; “1. b. a. Kurşunun rengi, koyu kül rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 762.
kül rengi	; “1. b. a. Odunun yanmasıyla oluşan külün akla kara arasındaki rengi, gri”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 775 “Kurşunî ve sincâbî renk” TTS. 780.
lâl rengi	; “Pek az mora çalan parlak koyu kırmızı renk. Fırfırı da denir” SA III/1217.
leylak rengi	; “Leylak çiçeği gibi mora çalan pembe renk” SA III/1226.
maun rengi	; “Koyu kızıl renk”.
menekşe rengi	; “1. b. a. Menekşe çiçeğinin mor rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 821.
pas rengi	; “Kırmızı ile siyah arası renk”.

patlıcan rengi	; “Koyu mor renk”.
portakal rengi	; “1. b. a. Portakalın kabuğunun rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 970.
safir rengi	; “Parlak mavi”.
sakız rengi	; “Sakız gibi beyaz, bembeyaz”.
saman rengi	; “1. b. a. Açık, soluk sarı renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1011.
saz rengi	; “Yeşilimsi sarı (çok tutulan kilim rengi)” DS X/3563.
sıva rengi	; “Niçin bütün dünyadaki büyük şehirleri hep o tatsız, kirli paslı taş rengi, beton rengine, sıva rengine boyarız?” BRE 3/428.
şarap rengi	; “1. b. a. Kırmızı şarabın rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1110.
şeker rengi	; “Sarıya çalar bulanık beyaz ve kreme çalar açık bir renktir” SA IV/1879 “deniz rengi, şeker rengi, ekşi karadut, toz pembesi, bunların açığı.” Ş. Mek. 46.
tahin rengi	; “1. b. a. Kirli, koyu sarı renk”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1131.
tarçın rengi	; “Sarı ile kahverengi arası renk”.
taş rengi	; “Niçin bütün dünyadaki büyük şehirleri hep o tatsız, kirli paslı, taş rengi, beton rengine, sıva rengine boyarız?” BRE 3/428.
ten rengi	; “1. b. a. Beyaz insanların teninin rengi”; “2. b.s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1172; “Et rengi, sarımtırak pembe renk” SA IV/1965.
toprak rengi	; “1. b. a. Sarı ya da yeşile çalan toprağın rengi”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1198.
tuğla rengi	; “Tarçınî renk” SA V/2452.
tütün rengi	; “1. b. a. Kurutulmuş tütünün rengi olan koyu pas rengi, taba”; “2. s. Bu renkte olan” Tk. Sz. 1215.
vişne rengi	; “Koyu fesrengi”.
zümrüt rengi	; “Koyu yeşil” Tk. Sz. 1353.

b. Nb = bir tamlama:

- burun kanı rengi** ; “Açık kırmızı renk”.
- erguvan çiçeği rengi** ; “Erguvan çiçeği renginde kırmızı mermer.” SA III/1307.
- eski tunç rengi** ; “Eski tunç renginde iki Kıptî” Ş. Mek. 65.
- fildişi rengi** ; “Fildişine benzeyen sarımtırak beyaz renk” SA I/591.
- gök taşı rengi** ; “Göktaşı renginde açık deniz.” AY/124.
- gül kurusu rengi** ; “Gül kurusu renginde kartopu gibi iki çiçek.” Ş. Mek. 45.
- kuru üzüm rengi** ; “Sakalı kuru üzüm rengi, seyrek ama kıvrıkcık.” D.S. Eza. 207.
- nar çiçeği rengi** ; “Çok canlı kırmızı renk” TTS. 976; “coral red, bright scarlet” Rd. 867.
- serpik sırma rengi** ; “Serpik sırma rengini andırır işlemeli.” Ş. Mek. 46.
- şarap tortusu rengi** ; “Mora çalan kırmızı” Tk. Sz. 1110.
- şeftali çiçeği rengi** ; “Açık pembe renk” SA V/2517.

2. N + renkli:

- Bismark renkli** ; “Koyu kahverengine çalar bir renk” Ş. Mek. 17.
- buğday renkli** ; “Açık esmer renk”.
- karaca renkli** ; “fallow, fawn (colored)” Rd. 602.
- karmen renkli** ; “Karmen renkli şakrak kuşu” Rd. 610.
- türkuvaz renkli** ; “türkisfarben” TAS/959.
- karmen renkli** ; “Karmen renkli şakrak kuşu” Rd. 610.

3. N + renk:

- et renk** ; “Et gibi açık kırmızı renk” DS IV/1799.
- gül renk** ; “Gül renginde, güzel pembe” TTS. 445.
- şeker renk** ; “1. b. s. Sarıya çalan (renk) esk.” Tk. Sz. 1115; “s. Şeker renginde, bulanıkça, saf ve berrak olmayan, sarıyı andırır beyaz” TTS. 1260.

4. N + boya ‘renk’:

- kubuş boya** ; “Koyu kahverengi” DS VIII/2989.
- toprak boya** ; “1. Kiremit kırmızısı” TTS. 1379.

IV- 'GİBİ' KELİMESİ YARDIMIYLA BENZETME YAPILARAK KURULAN RENK İSİMLERİ

N + gibi N = bir ad:

altın gibi	; "Altına benzeyen, sarı" Tk. Sz. 48.
billur gibi	; "2. makellos Weiss" TAS. 117.
bronz gibi	; "Tunca benzeyen, tunç renginde olan" Tk. Sz. 183.
elma gibi	; "red (cheek)" Rd. 337.
fildişi gibi	; "Donuk beyaz (ten)" Tk. Sz. 409.
inci gibi	; "pearl like, very white (teeth)" Rd. 837.
kâğıt gibi	
kehat gibi	; "Kâğıt gibi beyaz, ak" DS VIII/2714.
katran gibi	; "Karaya yakın koyu renkte" Tk. Sz. 666.
kaymak gibi	; "1. Bembeyaz ve pürüzsüz" Tk. Sz. 672.
kehribar gibi	; "Sapsarı, koyu sarı".
kireç gibi	; "deathly pale, very white, like lime" Rd. 666.
kömür gibi	; "Simsiyah" Tk. Sz. 745.
köpük gibi	; "Beyaz, hafif ve köpük görüntüsündeki şeyler için kullanılır" Tk. Sz. 747.
kuzgun gibi	; "Çok kara, çok koyu" Tk. Sz. 771.
kül gibi	; "Soluk, renksiz (bet, beniz için)" Tk. Sz. 774; "like ashes (color)" Rd. 694.
limon gibi	; "1. Sarı, çok sarı" Tk. Sz. 789.
mermer gibi	; "quite white" Rd. 760.
sakız gibi	; "1. very white and clean" Rd. 977.
turna gözü gibi	; "Duru sarı, berrak sarı" Tk. Sz. 1206.
zümrüt gibi	; "Yemyeşil" Tk. Sz. 1353.

V- KALIP ŞEKLİNDE KULLANILANLAR

a. Fiil kalıplarıyla kurulan renk isimleri

1. a. N + V -An N = bir renk adı, V = fiil, -An = partisip eki

beyaz gelen ; "Az beyaz, beyazca" DS II/647.

kızıl gelen ; “Az kızıl, kızılca, kızıl gibi” DS VIII/2865.

mor gelen ; “Morca, mor gibi” DS IX/3210.

sarı gelen ; “Sarımsı” DS IX/3545.

yeşil gelen ; “Yeşilimsi” DS XI/4255*.

b. N (+A) V -Ar N = bir renk adı, + A = hâl eki, V = fiil, -Ar partisip eki
ala bakar ; “Turuncu, kırmızıya çalar renk” DS I/172.

c. N + V -mAz N = bir ad, V = fiil, -mAz = partisip eki
gece girmez ; “Sarı (renk)” DS VI/1958.

ç. N + V -dı N = bir ad, V = fiil, -dı = zaman eki
kar yağdı ; “Atlardaki beyaz benekler” DS VIII/2672.

d. V -Ar V -Ar V = fiil, -Ar = partisip eki
yanar döner ; “s. Kıpırdadıkça renkten renge giren, renkleri ve dalgaları değişen” TTS. 1461; “Güvercin gerdanı gibi değişik renkli” Ş. Mek. 46.

e. V -miş N V = fiil, -miş = partisip, N = bir ad
pişmiş ayva ; “Koyu kavuniçi” Ş. Mek. 45.

f. N V -miş+i N = bir ad, V = fiil, -miş = partisip
ayva bişmiş ; “Koyu kavuniçi (renk)” DS I/432.

~ ayva pişiği ; “bkz. pişmiş ayva.

2. N +(y)A çalar ~ çalan N N = bir renk adı
eflâtuna çalar koyu pembe; “Dili eflâtuna çalar koyu pembe, yassı ve şiş” D.S. Eza. 205.

eflâtuna çalar mavi ; “Değişik, eflâtuna çalar mavi” D.S. Eza. 25.

gümüşîye çalan koyu mavi; “Gümüşîye çalan koyu bir mavi diyor” D.S. Eza. 73.

kahverengiye çalan yeşil renk; “Zeytunî: Kahverengiye çalan yeşil renkte olan” Tk. Sz. 1346.

yeşile çalar gök rengi ; “Tırşe: Yeşile çalar gök rengi karması” Ş. Mek. 47.

* Hepsi de Düzce - Bolu'ya ait olan bu örnekler hakkında şüphem olduğunu söylediğimde Hocam Prof. Dr. Osman Nedim Tuna, Düzce'de kullanılan **yavaşınen** “yavaşça, yavaşcacık” örneğini de vererek **gelen** kısmının +GInAn küçültme ekiyle ilgili olduğunu belirtmiştir.

yeşile çalar mor ; “Mürekkebi yeşile çalar mor” D.S. Eza. 64.

b. N+(y)A yakın N N = bir renk adı

beyaza yakın gümüş rengi; “Gümüş balığı: Gümüş balığıgillerden, beyaza yakın gümüş renginde bir deniz balığı” Tk. Sz. 480.

mora yakın kırmızı ; “Suratında, gülünç bir şaka gibi duran ufacık burnu, mora yakın kırmızı” D.S. Eza. 40.

siyaha yakın esmer ; “Çotira: Çotiragillerden, dikenli, sert pullu, kısa ve geniş, siyaha yakın esmer bir balık” Tk. Sz. 40.

c. N + ek + N N = bir renk adı

a. N + (I)mtık + N

karamtık kızıl ; “Siyahla kırmızı arası bir renk” DS VII/2651.

b. N + (I)mtırak + N

kırmızımtırak esmer ; “Sarısabır: 2. Bu bitkinin etli ve kalın yapraklarından çıkarılan, kırmızımtırak esmer renkli, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan bir madde” Tk. Sz. 1019.

mavimtırak külrengi ; “Beç tavuğu: Tavukgillerden, başı küçük ve çıplak, tüyü mavimtırak külrenginde, tavuk büyüklüğünde, evcil bir hayvan” Tk. Sz. 134.

c. N + (I)msI + N

kırmızımsı sarı ; “Kırmızıya çalan sarı renk”.

mavimsi yeşil ; “Arı kuşu: Arıkuşugillerden sırtı sarı, karnı mavimsi yeşil, Güney Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Asya’da ağaçlıklı, açık yerlerde yaşayan bir kuş.” Tk. Sz. 67.

pembemsi yeşil ; “Kızılburun: Pembemsi yeşil renkli, güzel kokulu bir çeşit erik” DS VIII/2863.

ç. N +cA + N

ağaca mavi ; “Çok açık mavi, gök mavisi” DS I/79.

koyuca kırmızı ; “Kırmız böceği kabuğundan yapılan koyuca kırmızı ve biraz mora çalan renkte mürekkep” SA III/1217.

d. N + 1I + N N = bir renk adı

grili yeşil ; “Grili bir yeşilde karar kılar.” BRE 3/289.

e. Diğer teşkilller

- biraz kahve karışığı** ; “Koyu esmer, biraz kahve karışığı” Ş. Mek. 148.
sarı üstüne beyaz ; “Biraz kahve karışığı, sarı üstüne beyaz” Ş. Mek. 148.

II. BÖLÜM

I- DUYUM OLARAK “RENK”

a. Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum olarak tarif edebileceğimiz “renk” için şu kelimeler kullanılmaktadır:

- boya** ; “2. Renk” Tk. Sz. 176; “2. Cisimlerin güneş ışınlarının bir kısmını yutup, bir kısmını da aksettirmeleri sonucunda görüşçe aldıkları çeşitli şekillerden her biri, renk” TTS. 138.
- boyak** ; “Renk” DS Ek/4463.
- cicidan** ; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.
- cinbil** ; “2. renkli” DS III/975.
- çivir** ; “Renk” DS III/1248.
- nevil (I)** ; “Renk, parlaklık” DS X/3248.
- nevker (I)** ; “Renk” DS IX/3248.
- nevlim (I)** ; “Yüz rengi” DS IX/3248.
- nuzla (V)** ; “Yüz rengi” DS X/3256.
- renk ~ reng** ; “1. Eşya ve cisimlerin güneşin bazı ışıklarını yutma ve bazılarını reddetmeleri ile gözde gösterdikleri şekillerin her biri. eşanl. levn: Kırmızı, sarı, mavi renk”.
- irenk** ; “1. Renk”; “2. Kızıl” DS Ek/4524.
- bedirenk** ; “Güzel olmayan renk, kötü, fena renk” DS II/599.
- tapan (VII)** ; “Kötü (renk için)” DS X/3823.
- tevir** ; “3. Renk” DS X/3902.
- tefir** ; “2. Renk” DS Ek/4746.
- ton (III)** ; “Hayvan rengi” DS X/3958
- tüs** ; “Renk (bu atın tüsü aldır)” DS X/4014.

b. Herhangi bir şeydeki solukluk, renksizlik için şu kelimeler kullanılmaktadır:

berem	; "2. Solgun yüzlü" DS II/632.
börtük	; "Açık, soluk (renk için)" DS Ek 4464.
pörtük (II)	; "Soğğun etkisiyle buruşmuş, sararmış (yaprak, vb. şeyler için)" DS IX/3480.
çepiş	; (göz) "Gözünü kısararak bakan, açık renk gözlü kimse" DS II/1144.
çakıldak	; "Renksiz" DS III/1043.
gadı (I)	; "Solgun, kansız yüzlü" DS VI/1890.
gertlez	; "Kansız, zayıf, soluk renkli" DS VI/2006.
kırna	; "Sıska, hastalıktan sararmış kimse" DS Ek/4556.
körezi	; "Soluk (renk için)" DS VIII/2965.
külük (V)	; "Sarı benizli, cılız, kavruk çocuk" DS VIII/3032.
maros	; "1. Soluk, buruşuk" DS IX/3129.
memesük	; "Rengi soluk eşya" DS IX/3159.
övez (I)	; "2. Solgun, üzgün yüzlü (kimse)" DS IX/3363.
sınık (V)	; "Solgun, renksiz" DS X/3611.
tıska (I)	; "Sarı benizli, sıska, zayıf" DS X/3926.
toska (II)	; "Soluk yüzlü, zayıf (kimse)" DS X/3972.
tulhum (I)	; "Sarı benizli, sıska" DS X/3987.
uğut (III)	; "Renksiz, solgun"; "2. Rengi atmış, yanmış, kullanılamaz duruma gelmiş" DS XI/4031.
üzüt	; "Sıska, renksiz, hastalıklı" DS IX/4087.
vagan	; "Birdenbire sararıp solan" DS XI/4088.

c. Renklerdeki karışıklık ve çok renklilik için ise şu kelimeler mevcuttur:

alajik	; "Çok renkli" DS I/189.
alaşa (III)	; "1. Çok renkli, karışık renkli" DS I/200 bkz. ala-5.
alaşav	; "Çeşitli renkler" DS I/200.
alvala	

elvele	; “Rengârenk” DS V/1729.
boğanag	; “Parlak olmayan, bozuk, karışık renk” DS II/722.
cicikli	; “Karışık renkli” DS III/959.
kıncalı	; “Çok renkli” DS VIII/2806.
rengârenk	; “Çeşitli renkleri olan, renk renk” Tk. Sz. 988.
türlü tevür	; “Çeşitli renk” DS X/4014.

II- RENKLERDE DERECELENDİRME

Renklerin derecesi renk isimlerinden önce gelen şu sıfatlarla sağlanmaktadır:

1. Açıklık bildirme:

açık	; “11. (Renk için) Koyu olmayan, beyaza çalan” Tk. Sz. 7.
-------------	---

a. açık + N N = bir renk adı:

açık doru	; “Doru rengin açık olanı (at donu)” TTS. 286.
------------------	--

açık filizî, açık kestane, açık mor, açık sarı, açık yeşil vb.

b. N + (nIn) açıK+I N = bir renk adı:

bakla kırık açığı, deve tüyünün açığı, horoz ibiğinin açığı, galibardanın açığı gibi

az	; “alışılmış olandan, umulandan ya da gerekenden eksik, çok karşıtı” Tk. Sz. 98.
-----------	--

az esmer	; “Ş. Mek. 148.
-----------------	-----------------

hafif	; “Rengi zayıf ve az olan renklere hafif denir” SA III/1126.
--------------	--

hafif pembe	; “Ham tatlı: Yeşili çok, hafif pembe renkli, oval bir çeşit erik” DS VII/2269.
--------------------	---

hafif kahverengi	; “Ayaklarında, dizine kadar örten hafif kahverengi bir çorap ile alafranga çarık vardı.” Ş. Mek. 18.
-------------------------	---

cılız	;
--------------	---

cılız mavi	; “Cılız mavi göz” Ş. Mek. 27.
-------------------	--------------------------------

pastel < Fr.	; “3. s. Soluk renk” Tk. Sz. 948.
------------------------	-----------------------------------

pastel mavi	; “Açık mavi”.
--------------------	----------------

pastel yeşil	; “Açık yeşil”.
sasık	;
sasuk (III)	; “Açık renk”.
solgun ~ soluk	; “1. Rengi atmış, tazeliği kaçmış, buruşuk” TTS. 1214.
solgun kızıl	; “Rengi atmış kızıl renk”.
soluk kahverengi	; “Karsak: Köpekgillerden, soluk kahverengi, karnı beyaz tüylü, kısa kulaklı, postundan kürk yapılan bir memeli türü” Tk. Sz. 657.
uçuk	; “2. Açık (renk)” Tk. Sz. 1218.
uçuk mavi	; “Açık mavi”.
uçuk pembe	; “Açık pembe” (Yüzü beyaz, yanakları uçuk pembeydi) Tk. Sz. 1218.
uçuk sarı	; “Uçuk sarı renkte, yağ kıvamında....” Tk. Sz. 885.
2. Koyuluk bildirme	
acı	; “4. s. (Renk için) Koyu” Tk. Sz. 3.
acı bakla	; “3. horse bean, tick bean” Rd. 7.
acı kara	;
acı gara	; “Siyah, esmer” DS I/47.
acı mavi	; “Koyu mavi”.
acı renk	; “lurid color” Rd. 7.
acı sarı	; “Koyu sarı” (İçinde limon dilimleri, acı sarı) D.S. Eza. 15.
acı turuncu	; “Koyu turuncu renk” (Acı turuncu, limon sarısı, narçiçeği alev kalabalıkları...” D.S. Eza. 147.
acı yeşil	; “Koyu yeşil, yaprak yeşili” DS I/54.
cart	; “Parlak”.
cart sarı	; “Parlak sarı”.
cimbirt (I)	; “Koyu renk” DS III/968.
çın	;
cimbek	; “Çok esmer” DS III/968.
cingara (I)	; “Simsiyah” DS III/978.

çimək (I)	; "1. Bembeyaz"; "2. Sarışın mavi veya yeşil gözlü, çilli insan" DS III/1221.
çimmağak	; "Bembeyaz" DS III/1178.
keskin	; "Tonları şiddetli ve kuvvetli olan renklere keskin denir" SA III/1126.
keskin kırmızı	; SA III/1126.
koyu	; "2. Karaya kaçan (renk), açık karşıtı" Tk. Sz. 740.
goyu (I)	; "Koyu (renk için) DS VI/2111.
a. koyu + N	
koyu eflâtunî	; "Koyu eflâtunî bir tüy" Ş. Mek. 45.
koyu esmer	; "Buğday renkli, koyu esmer" Ş. Mek. 45.
b. N + (nIn) koyusu	
camgöbeğinin koyusu, limon küfünün koyusu vb.	
süt (III)	; "Tam, katışıksız (renkler için)" DS X/3726.
süt beyaz	; "b.s. Bembeyaz, çok beyaz" Tk. Sz. 1103.
tok	
toğ (II)	; "Koyu (renk için)" DS Ek/4765.
toğ yeşil	; "Toh yeşil bir elbiselik aldım" DS Ek/4765.
tüm	; "1. Bir şeyin olancası, bütünü, topu, tamamı" Tk. Sz. 1212.
tüm ak	;
dümmağ	; "Bembeyaz" DS IV/1628.
tüm kara	; "Kapkara"
yiti (II)	; "Koyu: Sarının yitisini aldım" DS XI/4281.
iti	; "Koyu (renk için)" DS/VII/2568.
zil	; "Büsbütün, tümünden".
zil kara	;
zil gara	; "Kapkara" DS Ek/4838.

3. Parlaklık bildirme:

- canlı** ; “3. Anlamli tesirli” Tk. Sz. 160.
- canlı kırmızı ; “Acem borusu: Canlı kırmızı çiçekler açan bir süs bitkisi” Tk. Sz. 3.
- parlak** ; “1. Parlayan, ışıldayan” Tk.. Sz. 945.
- parlak kahverengi ; “Gözleri parlak kahverengiydi” Tk. Sz. 945.
- parlak kırmızı ; “Kardinalkuşu; İspinozgillerden, parlak kırmızı renkli, iri gagalı, tepelikli, ötücü bir kuş türü” Tk. Sz. 652.
- parlak neftî ; “Akşam güneşi, parlak neftî” Ş. Mek. 46.
- parlak siyah ; “Parlak siyah renkli bir böcek” Tk. Sz. 647.

4. Donukluk bildirme:

- bayat** ;
- bayat mavi ; “Gözleri bayat mavi, fırlak gırtlakları matruş” D.S. Eza. 287.
- çürük**
- çürük mor ; “İçi sıra çürük morların, menekşe yaprakları hâlinde açıldığı, kadife ışıltılı tüylü bir eflâtun!” D.S. Eza. 54.
- donuk** ; “Parlaklığı olmayan, mat” Tk. Sz. 326.
- dunnak (II) ; DS IV/1604 bkz. dunuk (I).
- dunuh ; DS IV/1604 bkz. dunuk (I).
- dunuk (I) ; “1. Donuk, mat, bulanıkça” “2. Rengi bozuk şeyler hakkında kullanılır” DS IV/1604.
- donuk sarı ; “Kirli sarı” TTS. 997.
- mat (II) < Fr.** ; Parlak olmayan, donuk” Tk. Sz. 813; “mat, dull (color)” Rd. 376.
- mat sarı ; “Nohudî: Kirli veya mat sarı (renk)” TTS. 997.
- soğuk**
- soğuk beyaz ; “Tırnakları açık mor, soğuk beyaz” D.S. Eza. 220.
- soğuk mavi ; “Odanın karanlığında, pencereler soğuk mavi ağarıyor.” D.S. Eza. 321.

III- RENK İSİMLERİNDE PEKİŞTİRME

1. a. p'li pekiştirmeler:

apaçık	; “Bembeyaz” DS I/5.
apaçık	; “s. Çok ak” Tk. Sz. 61.
abak (III)	; “Bembeyaz” DS I/6.
apakça	;
apağca	; “Beyaz, ışıklı” DS I/282.
ap alaca	; “Alacalı, bulacalı” DSI/282.
apam	; “Ak, beyaz” DS I/283.
appak	;
abba (III)	; “Bembeyaz” DS I/14.
abbak (I)	; “1. Bembeyaz”.
abbağ (I)	; “Bembeyaz” DS I/14.
abpak	; “Bembeyaz” DS I/27.
appa	; “apak, çok ak” DS Ek/4421.
kapkara	; “1. s. Her yanı kara, 2. kömür gibi kara, simsiyah” 5k. Sz. 643.
gapgara	; “Kapkara, simsiyah” DB V/1916.
kıpkızıl	; “1. Her yanı kızıl ya da çok kızıl” Tk. Sz. 697.
sapsarı	; “Çok sarı ya da her yanı sarı” Tk. Sz. 1016.

b. m'li pekiştirmeler:

ampak	; “Bembeyaz” DS I/239.
ampah	; “Bembeyaz” DS I/239 bkz. ampak.
bembeyaz	; “s. Çok beyaz ya da her yanı beyaz, apak” Tk. Sz. 139.
bimbiyaz	; “Bembeyaz” DS II/695.
bembez	; “Solgun renkli” DS II/625.
bomboz	; “Çok boz” Tk. Sz. 172.

dumduru	; “2. Çok beyaz” DS IV/1603.
gömgök	; “Her yanı mavi, masmavi” Tk. Sz. 457.
gömgö (II)	; “2. Yeşil, yemyeşil” DS VI/2149 bkz. gök (II)-1,-2.
gömgöy	; “Yeşil, yemyeşil” DS VI/2149 bkz. gök (II)-2.
simsiyah	; “Çok kara, her yanı kara, kapkara” Tk. Sz. 1061.
yemyeşil	; “Her yanı yeşil, çok yeşil” Tk. Sz. 1302.

c. s’li pekiştirmeler:

masmavi	; “Her yanı mmavi, gömgök” Tk. Sz. 812.
mosmor	; “Her yanı mor, koyu mor” Tk. Sz. 843.
pespembe	; “Çok pembe” Tk. Sz. 958.

2. özel pekiştirmeler:

ab abbak, abapacık-1, abaapbacık, abappacık, abbacık (I) abbacık, appacıcık-1, abapcık-1: “1. Bembeyaz DS I/14”.

akabbak, ahabbağ, ahabpah, abampah, ahapca, akabacık, akabbacık, akabbağ, akambicik, akapağ, akapak, akapça, akappak, akobbah:

“Bembeyaz, çok beyaz, tertemiz” DS I/136.

ağabbak, ağabbağ, ağabbah, ağabbecik, ağapbah, ağappağ, agappah, ağappak: “Bembeyaz, çok beyaz” DS I/79

apapak “Apak, çokak” DS Ek/4421

d. $N + (n) In$ $n + (s) I$ $N = \text{bir renk adı:}$

yeşilin yeşili ; “En yeşil, çok yeşil”

e. $N m_1? N$ $N = \text{bir renk adı:}$

kara mı kara ; “Çok kara, son derece kara”.

mavi mi mavi ; “Koyu mavi”⁵

III. Fiillerle kullanılan tekrarlar:

al al ol- ; “Yüzü pençe pençe kızarmak”.

⁵ d ve e maddesindeki örnekler O. Nedim Tuna’nın “Türkçede Tekrarlar” TDED.C. III, S. 1-2, s. 434’den alınmıştır.

kırmızı kırmızı ol- ; “İyice kırmızılaşmak”.

yeşil yeşil ol- ; “iyice yeşil olmak”.

IV. Otomatik Tekrarlar

elacinli melacinli ; “Benekli, karmakarışık” DS V/1702.

elceş melceş ; “Benekli, karmakarışık” DS V/1705 bkz. elacinli melacinli.

gırca mırca ; “Alaca bulaca (renk için)” DS VI/2054.

kara mara, yeşil meşil vb.

IV- RENK İSİMLERİNDE İKİLEMELER

ak gök ;

ak guğ ; “Ak, apak” DS Ek/4411.

ak pak ; “1. Tertemiz”.

ak bah ; “Bembeyaz, çok beyaz, tertemiz” DS I/136.

ak pakçık ;

ak bacık ; “Çok ak” DS Ek/4410.

ak pacık ; “Çok ak” DS Ek/4410.

akça pakça ; “Beyaz, temiz, güzel” DS I/146 “Bembeyaz tenli, güzel (kadın) Tk., Sz. 27.

ak pakça ; “Bembeyaz, çok beyaz, tertemiz” DS I/136.

aklı karalı ; “1. schvarz-weiss” “2. bont-schekiy” TAS/23.

al bulak ; “Kıpkırmızı” DS Ek/4415.

ala bele (I) ; “Açıklı koyulu” DS Ek/4412 “Çok renkli, karışık renkli” “Kahverengi ile kırmızı arası bir renk” DS I/167.

ala bula ; “1. Çok renkli, karışık renkli”; “2. Kırmızımsı ve karamsı renkli eşya” DS I/174; “motley” Rd. 42.

alaca bulaca ; “Çok renkli, karışık renkli” DS I/176.

alacalı bulacalı ; “Çok karışık ve çiğ renkli alaca bulaca” Tk. Sz. 36; “Çok renkli, karışık renkli”; “Siyah beyaz karışık renkli, siyahlı beyazlı” DS I/177.

alaca belece	; "1. Çok renkli, karışık renkli"; "2. Siyahla beyaz, karışık yer" DS I/176.
alacalı beleceli	; "Çok renkli, karışık renkli, DS I/177.
alıceli beliceli	; "Çok renkli, karışık renkli" DS I/215.
alca belce	; "Çok renkli, karışık renkli" DS I/208.
alalı bulalı	; "Çok renkli, karışık renkli" DS I/192.
alaş bulaş	; "Siyahla beyaz karışık renkli, siyahlı beyazlı" DS I/200.
alaşan bulaşan	; "1. Siyahla beyaz karışık renkli, siyahlı beyazlı"; "2. Çok renkli, karışık renkli" DS I/200.
alaz daraz	; "Renkte ve dokumada alacılık" DS I/206.
allı güllü	; "Kırmızı rengi fazla olan".
allı morlu	; "Kırmızı ve mor renkli".
allı pullu	; "Göz alıcı renkler ve şeylerle süslenmiş Tk. Sz. 45.
allı yeşilli	; "red and green" Rd. 52.
allım yeşillim	; "1. Rengarenk" DS V/225.
cicili bicili	;
cıcılı bıcılı	; "Allı morlu" DS III/895.
cicili bicili	; "Allı morlu" DS III/895.
karalı beyazlı	; "üzerinde hem kara hem beyaz bulunan" Tk. Sz. 648.
kara kuru	; "Esmer ve zayıf" Tk. Sz. 645.
kara yağız	; "Büsbütün siyah" TTS/453.
kara kura	; "Esmer cılız insan" DS VIII/2648.
kel kör (I)	; "alaca, lekeli" DS VIII/2734.

kırmızı beyaz, kırmızı mor, kırmızı siyah, mavi mor, sarı mor ⁶

V- RENK İSİMLERİNDE TEKRARLAR

I. Aynen tekrarlar:

⁶ Bu örnekler O. N. Tuna'nın "Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkillemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabii Bir Ünsüz Dizisi," *TDAY-Belleten* 1982-1983, s. 163-228'inde Ap-Bq kuralına aykırı dizilişler maddesinde gösterilmiştir. Bk. s. 225.

al al	; “Crimson” Rd. 41.
beyaz beyaz	; “Açık açık köyler, beyaz beyaz kavaklar” AY/61.
celep celep	; “3. renk renk” DS III/878.
ciğil ciğil	; “1. parlak ve kırmızı (yüz hk.) DS III/96.
çipil çipil (III)	; “Ufak, parlak mavi gözlü (küçük çocuk bk) DS III/1233.
ebru ebru	; “Dalga dalga kırmızı (yanak) Tk. Sz. 351.
gır gır	; “Kırçıl” GA. III/329.
kara kara	; “Nasıl sınıflar sınıflanmış, kara kara tahtalarda beyaz beyaz yazılar döşenmiş bk. AL/168.
renk renk	; “of various colors variegated” Red 954.
sarı sarı	; “Sarı sarı damarlı bir kavun” AY/102.
zak zak (I)	; “Tiril tiril, temiz, pak, bembeyaz” DS VI/4345.
mavi mavi	; “Mavi mavi gözlü oğlan”.
kırmızı kırmızı	; “Kırmızı kırmızı kirazlar”.

II. Ek almış tekrarlar:

a. + LI + LI

beyazlı beyazlı	; “Uzaktan beyazlı beyazlı, tosuncuk ve efecik dağlar” AY/54.
-----------------	---

b. + LI

cafcaflı	; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.
cavcaklı	; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.
cicoflu	; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.
cincoflu	; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.
cincoğlu	; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.
cohcuflu	; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.
cöhcöhlü	; “Gösterişli, renkli, parlak” DS III/994.

c. + I

gülgülü (I) ; “1. Kar kırmızısı”; “2. pembe” DS VI/2219.

gulgulu (I) ; “Açık kırmızı” DS VI/2191.

ç. + I ...+ I

alı al moru mor ; “flushed, purple in the face” Rd. 41.

alı alına moru moruna ; “flushed, purple in the face” Rd. 41.

VI- RENK BİLDİREN DEYİMLER

abaz abaz ol- ; “Rengi solmak, benzi uçmak, kansız hâle gelmek” DS I/13.

arap gibi ol- ; “Kararmak, siyah olmak” Tk. Sz. 66.

ak bas- ; “Göze beyaz leke inerek görme yetisini yitirmek” Tk. Sz. 27.

ak düş- ; “Meyvelerde ilk olgunlaşma belirtisi başlamak” DS Ek/4411; “(Göze) Katarakt gelmesi” Rd. 411; “(Saç ve sakal) tek tük ağarmaya başlamak” Tk. Sz. 26.

akla karayı seç- ; “Çok zahmet çekmek” TTS. 645.

al üstüne al giy- ; “Gösteriş yapmak” DS Ek/4417.

al üstüne mor giy- ; “Çirkin, uyumsuz giyinmek” DS Ek/4413.

ala düş- ; “Meyveler olgunlaşmaya başlamak” DS Ek/4413.

ala getir- (I) ; “Yaşlanan hayvanların kılları beyazlaşmak” DS I/187.

ayva gibi ol- ; “Hastalıktan sararmak” DS Ek/4436.

ben düş- (II) ; “Saçta sakalda beyazlık, ak belirmek” DS II/627.

beyaza çek- ; “Yazıyı temize çekmek” Tk. Sz. 146.

beyaza çıkar- ; “to clear (from accusation) Rd. 165.

boya at- ; “Solmak” TTS. 138.

boz düş- ; “1. Göz bebeğinde leke olmaz”; “2. Hayvanın gözüne perde inmek” DS II/750.

donu bozuk ol- ; “Rengi çirkin olmak” DS IV/1561.

et ben ol- ; “Rengi atmak, son derece utanmak, bozulmak” DS V/1796.

- gözü karar- ; “1. Başı dönmek, hafif baygınlık geçirmek” Tk. Sz. 469.
- bok yemenin gülpembesi ; “a major blunder” Rd. 189.
- gün gal- ; “Güneş renkleri soldurmak” DS IV/2229.
- kır düş- ; “to turn grey” Rd. 653.
- kızıla çal- ; “to verge on red” Rd 662.
- kızıl bozul ol- ; “Kızarıp bozarmak, renkten renge girmek” DS VIII/2863.
- kireç gibi ol- ; “Yüzünde hiç renk kalmamak, rengi solmak” Tk. Sz. 716.
- kireç kesil- ; “(Beniz) solup sararmak” TTS. 724.
- levir levir yan- ; “Al al olup yanmak (yüz için) DS IX/3074.
- mosmor kesil- ; “Herhangi bir nedenle morarmak” Tk. Sz. 843.
- neveli dön- ; “Rengi değişme, yüzü sararmak” DS IX/3248.
- pul pul ol- ; “Ateş nedeniyle yanaklar al al olmak” DS IX/3485.
- renk al- ; “Yeni bir renk kazanmak” Tk. Sz. 988.
- rengi at- ; “Solmak” Tk. Sz. 988.
- rengi kaç- ; “Solmak” Tk. Sz. 988.
- renkten renge gir- ; “Utanç duyarak yüzünün rengi değişmek” Tk. Sz. 988.
- renk renk ol- ; “to change color, to frow red in the face” Rd. 554.
- rengi uç- ; “Solmak” Tk. Sz. 988.
- sapsarı kesil ; “Çok sararmak” Tk. Sz. 1016.

VII. RENKLERDE MECAZİ İFADE

- akbaht ;
- ağbaht ; “İyi talih” DS I/85.
- ağıbaht-ı ; “Eİyi talih” DS I/89.
- ak gök ; “1. İyi kötü, az çok” (Ak gök neyise gabılımdır, getirin) DS Ek/4411.

ak göz	; “1. Korkak, budala ahmak”; “2. Açgözlü”; “3. Fesat, hırçın” DS I/150.
akgözlü	; “1. Korkak, budala, ahmak”; “2. Açgözlü, her şeyde gözü olan” DS R/149.
akközlü	; DS I/156 bkz. akgözlü.
akyüz	; “herorably” Rd. 31.
ala kara	; “1. Hile, kötülük” DS I/190.
ala fikirli	; “Karşı iki düşünce içindeki kimse” DS Ek/4411.
alaca	; “7a. mec. Kötü huy” Tk. Sz. 36.
ağzı ala	; “Geçimsiz, aykırı” DS I/116.
aklı karalı	;
ağlı karalı	; “Dertli, kederli” DS I/132.
yüz akı	; “Namus, muvaffakiyet” TTS. 20.
al bağla-	; “1. Gelin olmak”; “2. Sevinmek, mutlu olmak” DS Ek/4414.
al yeşil kuşan-	; “1. Çok sevinçli olmak” DS Ek/4414; “Süslü giyinmek”.
allı yeşilli ol-	; “Gelin olmak” DS I/225.
alaca dostluk	; “fickle friendship” Rd. 42.
kara	; “5. kötü, uğursuz, sıkıntılı, kederli”; “6. Yüz kızartıcı durum” Tk. Sz. 1645.
kara yazı	; “Kötü talih, kara baht” Tk. Sz. 651.
kara sevda	; “1. Umutsuz ve güçlü aşk” Tk. Sz. 650.
karamsar	; “Kötümser, bedbin, meyas, pesimist” Tk. Sz. 648.
karamsuk	; “Karamsar, kötümser” DS VIII/2651.
karalı (I)	; “1. Yaslı, kaygılı”; “2. Yorucu, sıkıcı” DS VIII/2649.
ağzı kara	; “1. Kara haber vermekten hoşlanan şom ağzılı”; “2. Bir yerde konuşulanları ya da yapıları duyup görmesi istenilmeyen (kimse) Tk. Sz. 20; “5. Kaba konuşma, söven, sövmeyi huy edinmiş” DS I/118.

ağzı gara	; DS I/117 bkz. ağzı kara.
karnı kara	; “2. Kötü yürekli (kimse) Tk. Sz. 656.
yüz karası	; “Namussuzluk, ar” TTS. 645.
kızıl	; “3. Aşırı derecede olan: kızıl deli”; “4. Komünist” Tk. Sz. 711.
ağzı kızıl	; “Toy, olgunlaşmamış çocuk” DS I/118.
kızılca kıyamet	; “Gürültü velvele” TTS. 717.
kıpkızıl	; “Koyu, aşırı” Tk. Sz. 697.
kimyoni	; “Samimiyetsiz” TTS. 722.
sarı	; “Altın, altın sikke, lira” TTS. 1151.
siyah	; “Koyu renkte olan” Tk. Sz. 1067.
süt	; “1. Beyazlık için söylenir, kar gibi” TTS. 1243.
şekker renk	; “2. İki kişi arasındaki dostluk ilişkisinin bozuk olduğunu belirtmek için kullanılır” Tk. Sz. 1115.
zift	; “2. Siyahlık, karanlık” TTS. 1526.

III. BÖLÜM

I- RENK BİLDİREN FİİLLER

aç-	; “14. Rengin koyuluğunu azaltmak” Tk. Sz. 9.
ay- (III)	; “Parlatmak, ağartmak, temizlemek” DS I/426.
boya-	; “Boya sürerek veya boyaya batırarak renk vermek” TTS. 138.
bört-	; “5. Solmak, rengi kaçmak” DS II/772.
bürk-	; “Sıkıntı ile kızarmak” DS II/827.
celp-	; “Göz kızarmak” DS III/879.
çal-	; “Biraz benzemek (yeşile çalıyor) TTS. 190.
çavrı-	; “2. Ateşten yüz kızarmak” DS III/1095.
doncuk-	; “Hiddetlenerek kızarmak” DS IV/1357.
karcık-	; “2. Ayak soğuktan morarmak”; “3. El ve ayak suda çok kalmaktan beyazlaşmak” DS VIII/2655.

kös- (IV)	; “Çiçekler ve sebzeler kuraklık ya da böcekler yüzünden birden bire sararıp solmak” DS VIII/2974.
köy- (II)	; “Yanmak, kavrulmak, kararmak” DS VIII/2984.
gön-	; “Yanacak derecede ısınmak, hafif sararmak” DS VI/2155; “Sararmak az yanmak ‘kumaş, kâğıt vb. için DS Ek/4511.
porsu-	; “Öfkelenip kızarmak” DS IX/3470.
sen- (II)	; “1. Buruşmak, solmak, suyu çekilmek” DS Ek/4683.
sol-	; “1. Rengini yitirmek, rengi uçmak” Tk. Sz. 1072.
tepsi-	; “Yorgunluk, güçsüzlük, hastalık nedeniyle sararmak” DS Ek /4753.
yamzı-	; “Solmak” DS XI/4159.
yoşu-	; “2. Rengini atmak” DS XI/4300.

II- RENK BİLDİREN KELİMELELERLE KULLANILAN EKLER

1. İsimden isim yapan ekler:

1. + AK

çakrak	; “Maviş gözlü” DS III/1047.
gövek	; “a. DD. Cevizin yeşil kabuğu” Tk. Sz. 465.
mancarak (II)	; “Çakır gözlü (kimse)” DS IX/3118.
mancarak	; “DS IX/3119” bkz. mancarak (II).

2. an + ta

kıranta	; “1. a. Kır, kır düşmüş, kırla karışık”.
---------	---

3. + ÇA

akça	; “s. Oldukça beyaz, beyazca” Tk. Sz. 27.
ağca	; “1. Bembeyaz, çok beyaz”; “2. Beyazımsı, beyaza yakın”; “3. Siyahlı beyazlı, alaca” DS I/86.
ağça (I)	; “1. Bembeyaz, çok beyaz”.
ahca	; “1. Beyaz”; “2. Oldukça beyaz, akça” DS I/127.
ağca	; DS I/127 bkz. ahca.

akca	; “Akımsı” DS Ek/4410.
alca	; “1. Kahverengi ile kırmızı arası bir renk” Bkz. ala (I)-2; “3. Çok renkli, karışık renkli” DS I/208 bkz. ala (I)-5.
alaca	; “1. a. Birkaç rengin karışımından oluşan renk”; “2. s. İki ya da daha çok renkli” Tk. Sz. 35.
bozca	; “s. Rengi boza çalan” Tk. Sz. 171.
esmerce	; “s. Esmere yakın, biraz esmer olan” Tk. Sz. 381.
gökçe	; “2. Gök rengi, mavi” Tk. Sz. 455; “s. Mavimsi, mavimtırak” TTS. 430.
gökce (IV)	; “Mavi gözlü (kimse) DS VI/2135.
gökçe (VI)	; “Gri renkli öküz” DS VI/2135.
gökçe (X)	; “Yeşil yemyeşil” DS II/2136 bkz. gök (II)-2; “s. Rengi karaya yakın olan, esmer” Tk. Sz. 646; “Siyahca, siyahımsı” TTS. 645.
kırmızıca	; “reddish, somewhat red” Rd. 656.
kızılca	; “s. Kızıla çalar, az kızıl” Tk. Sz. 711; “Kırmızımsı, kırmızıca, kırmızıya çalar” TTS. 717.
mavice	; “blaulich” TAS/614.
sarıca	; “1. s. Sarıyı andıran, sarıya yakın” Tk. Sz. 1018; “s. Az sarı, sarıya çalar” TTS. 1151.
sarışınca	; “Sarışına yakın” Tk. Sz. 1015.
4. + ca + lı	
kırcalı	; “Çok renkli” DS VIII/2086.
5. + ca + man	
kırcaman	; “Kır saçlı” DS VIII/2818.
kırçeman	; “Kırçıl” DS VIII/2819.
6. + çan	
gökçen	; “Mavi gözlü (kimse)” DS VI/2136.
gövşen	; “Maviye çalan renk” DS VI/2170.

kırçan ; “hear forst, white frost, rime; windy rair Rd. 654.

7. + çav

kırçav (II) ; “Kır saçlı insan ya da kır tüylü hayvan” DS VIII/2818.

+ cek

gövcek ; “Ekinin başak bağlayıncaya kadar olan yeşil hâli” DS II/2166.

gökçek ; “Mora yakın mavi, mavimsi” DS VI/2136.

8. + CIK

akçacık ; “Bembeyaz, çok beyaz, tertemiz” DS I/136.

akcaçık ; DS I/136 bkz. akçacık.

alacık ;

alacik ; “Çok renkli, karışık renkli” DS I/179.

alajik ; “Çok renkli” DS I/189.

morçuk ; “Mora çalan kırmızı” DS IX/3210.

9. + CIL

akçıl ; “s. Rengini atmış, ağarmış, içinde ak renk bulunan” Tk. Sz. 27.

ağcıl ; “Akı çok, akçıl” DS Ek/4411.

ahcil ; “Rengini atmış, soluk” DS I/127.

ahcılı ; “Kırışmaya başlamış kır renkli” Tk. Sz. 691.

kırçıl ; “Kırçıl kafalı: Sarışın, sarı saçlı” DS VIII/2819.

10. + CIL + LI

akçılı ;

akçılı ; “Akı çok, akçıl” DS Ek/4411.

11. + CIL + LIK

akçılık ; “a. Akçıl olanın durumu” Tk. Sz. 27.

12. + ço

kırço ; “Saç, sakalı ağarmaya başlamış kimse” DS Ek/4554.

kırmanço ; “Ak sakallı kimse” DS VIII/2833.

13. + çoz

kırçoz ; “whose hair is beginning to turn grey, grizzled” Rd. 654.

14. + en + sal

külensal ; “Kül rengi” DS VIII/3029.

15. + en + si

gerensi ; “Boz renkte toprak” DS VI/1999.

16. + ey + si

küleysi ; “Kül rengi” DS VIII/3029.

17. + GIL

kırgıl ;

kırkıl ; “Kır sakallı” TTS. 704; “Kır saçlı insan ya da kır tüylü hayvan” DS VIII/2821.

kırkıl (II) ; “Aklı karalı, kır renkte olan” DS VIII/282.

kızgıl ; “Kırmızımtırak renk” DS VIII/2862.

18. + (I)gıt

gızılğıt ; “Kızıla yakın renk” DS VI/2070.

sargut ; “Açık saman rengi, sarımsı” DS X/3544.

sarılgıt ; “Çok renkli” DS X/3546.

19. + kanak

sarkanak (III) ; “Sarımsı” DS X/3547.

+ kırt

kızkırt ; “Kızılımtırak, beyazla karışık kızıl renk” DS VIII/2868.

20. + lak

bozlak (V) ; “Bozumsu renkte” DS II/751.

21. + lan

aklan (III) ; “1. Beyazca, beyaza yakın” bk. akça; “2. Tombul, beyaz” DS I/157.

bozlan ; “Bozumsu renkte” DS II/751 bk. bozlak (V).

22. + leyin

kırmızıleyin ; “Kırmızıımsı” DS VIII/2834.

mavileyin ; “Mavimsi” DS IX/3137.

23. + lez

gövolez (III) ; “Tamamiyle sararmamış yeşil” DS VI/2170.

24. + lı

aklı ; “Akı bulunan” Tk. Sz. 31.

akçalı ;

akcalı ; “Beyaz tenli insan” DS I/144.

allı ; “üzerinde al renk bulunan” Tk. Sz. 46; “mixed with red, partly red, wearing red” Rd. 52.

alacalı ; “Çok renkli, karışık renkli” DS I/167.

boyalı ; “s. Alaca, rengarenk” Tk. Sz. 36.

göklü (II) ; “Mavi, masmavi” DS VI/2138.

göglü ; “Gök mavisi” DS VI/2131 bkz. gövezi-2.

gökülü ; “Mavi gözlü (kimse) DS VI/2139.

karalı ; “1. Karası olan”; “2. Üzeri kalemle karalanmış” Tk. Sz. 648.

kırlı ; “mixed with grey” Rd. 655.

kırçılı ;

gırcılı ; “Siyah beyaz karışık renkli, kırçılı” DS VI/2054.

kırmızılı ; “partially red, which has red parts” Rd. 656.

mavili ; “1. Üzerinde mavi renk olan (şey)” “2. Mavi renkte giysi giymiş olan (kimse)” Tk. Sz. 814.

renkli ; “1. Rengi olan” “2. Beyaz dışında başka rengi ya da renkleri olan” Tk. Sz. 988.

sarı ; “Üstünde sarı renk bulunan” Tk. Sz. 1018.

yeşilli ; “1. Yeşili olan”; “2. Yeşil giysi giymiş” Tk. Sz. 1308.

25. + lık

abraşlık	; “le prosy” Rd. 5.
ahmerlik	; “redness, ruddines” Rd. 28.
aklık	; “Ak olma durumu” Tk. Sz. 31.
ahlıh	; “Aklık, pudra, allık” DS I/132.
allık	; “1. s. Koyu ve parlak pembe renk, alrenk” TTS. 34; “1. Al olma durumu”; “2. Kadınların süs için yanaklarına sürdükleri al boya” Tk. Sz. 46; “1. redness, flame color”; “2. rouge” Rd. 52).
alalık	; “spottedness, speckledness” Rd. 43.
alacalık	; “i. Çeşitli renklerde olan bir şeyin hali” TTS. 27; “1. multicoloredness, motleyiness”; “2. double-fecedness, double-dealing, double crosing” Rd. 42.
beyazlık	; “1. a. Beyaz olma durumu” “2. Ağartı” Tk. Sz. 146.
eflâtunîlik	; “Eflâtun olma durumu”.
esmerlik	; “Esmer olma hali” Tk. Sz. 381.
göklük	; “Mavilik, mavi renk” TTS. 430 DS VI/2138 Bk. göğerti (I).
gövlük	; DS VI/2170 bkz. göğerti (I).
karalık	; “1. a. Kara olma durumu, siyahlık, siyah renk”; “2. Karaya çalan leke” Tk. Sz. 648.
garalık (I)	; “Kara olma, karalık” DS V/919.
kınalık	;
gınalık	; “Kırmızı” DS VI/2046.
kırmızılık	; “a. Kırmızı olma durumu, kızılık” Tk. Sz. 70.
kızılık	; “a. Kızıl olma durumu, ya da kızıl renkte yer” Tk. Sz. 711; “i. Kırmızılık, kırmızı renk” TTS. 717.
gızılık	; “Hanımların dudaklarına ve yanaklarına sürdükleri kızıl renk” DS VI/2070.
kumrallık	; “duskiness (of skin)” Rd. 685.
mavilik	; “a. Mavi renkte olma durumu” Tk. Sz. 814.
morluk	; “1. a. Mor olma durumu”; “2. Moraran yer” Tk. Sz. 843.

pembelik ; “a. Pembe olma durumu ya da pembe yer” Tk. Sz. 954.

sarılık ; “1. a. Sarı olma durumu”; “2. Sarı renk” Tk. Sz. 1018.

sarışınlık ; “a. Sarışın olma durumu” Tk. Sz. 1019.

siyahlık ; “1. a. Siyah olma durumu, kara renk”; “2. Karanlık ya da koyuluk” Tk. Sz. 1067.

yeşillik ; “1. a. Yeşil olma durumu, yeşil renk” ;Tk. Sz. 1308.

26. + (V) m

göğem ; “Yeşile çalar mor” Tk. Sz. 494.

güvem (II) ; “1. Bitmi yeşilliği” “2. Koyu kırmızı, vişne çürüğü renk” bkz. göveri-1.

gövem (IV) ; “Kınalı” DS VI/2168.

gügem ; “Mavi” DS VI/2216.

sarım ; “Sarımtırak, sarımsı” DS Ek/4672.

27. + m A n

akman ; “1. Temiz, beyaz, güzel” DS I/159.

gökmen ; “Mavi gözlü, sarışın” Tk. Sz. 456.

gökmen (II) ; “Kül renkli (hayvan) DSVI/2138.

karaman 2 ; “Very dark (person) Rd. 603.

kırmanço ; “Ak sakallı kimse” DS VIII/2833.

28. + (V) mIk

bozumuk ; “Boza çalar renk” DS II/753.

karamık (II) ; “İri ve kahverengi göz için” DS Ek/4534.

29. + (I) msI

akımsı ;

ağamsı ; “Beyazımsı, beyaza yakın” DS I/81.

altınımsı ; “İns Goldene spielend (Farbe)” TAS/38.

beyazımsı ; “s. Beyaza çalan” Tk. Sz. 146.

bozumsu	; “grayish, somewhatgray” Rd., 195.
esmerimsi	; “s. Esmere çalan” Tk. Sz. 381.
firfirimsi	; “s. Erguvan rengini andıran, parlak kırmızıya çalan” TTS. 383.
güvezimsi	; “Morumsu renkte” Ş. Mek. 45.
karamsı	; “blackish” Rd. 603.
kırımsı	; “Kıra yakın renkte”.
kırmızımsı	; “s. Kırmızıyı andıran, kırmızıya çalan” Tkb Sz. 702.
mavimsi	; “s. Mavi gibi olan, rengi maviye çalan” Tk. Sz. 814.
morumsu	; “s. Mora çalan, moru andıran” Tk. Sz. 843.
pembemsi	; “s. Rengi pembeye yakın olan, pembeye çalan Tk. Sz. 954; “Açık al rengine çalan” TTS, 1061.
sarımsı	; “s. Sarıya çalan, barıya benzeyen” Tk. Sz. 1019.
siyahımsı	; “s. Siyaha yakın” Tk. Sz. 1067.
yeşilimsi	; “s. Yeşile çalan, yeşili andıran” Tk. Sz. 139.

30. + (I) s I İlk

karamsılık	; “black spots on the face” Rd. 603.
------------	--------------------------------------

31. + (I) msi + rek

yeşilimsirek	; “Yeşilimtırak” DS XI/4255.
--------------	------------------------------

32. + (I) mtırak

beyazımtırak	; “s. Beyaza çalan” Tk. Sz. 146.
bozumtırak	; “grapish, somewhatgray” Rd. 155.
karamtırak	; “blackish, sonewhatgray” Rd. 195.
garamturah	; “Siyaha yakın bir renk” DS VI/1920.
kırmızımtırak	; “s. Kırmızıyı andıran, kırmızıya çalan” Tk. Sz. 702.
mavımtırak	; “s. Maviyi andıran” Tk. Sz. 814.
morumtırak	; “s. Mor çalan, moru andıran” Tk. Sz. 843.
sarımtırak	; “s. Sarıya çalan, sarıya benzeyen” Tkb Sz. 1019.

- siyahımtırak ; “s. Siyaha yakın” Tk. Sz 1067.
 yeşilimtırak ; “s. Yeşile çalan, yeşili andıran” Tk. Sz. 1308.

33. + (V) mt Ik

- bozumtuk ; “Boza çalar renk” DS II/753.
 karamtık ; “blackish, dark-colored” Rd. 603.

34. + (V) mt II

- bozumtul ; “Boza çalar renk” DS II/754 bkz. bozumtuk.
 göğümtül ; “s. Mavice, mavimsi” TTS. 425.
 kanamtul ; “blackish, dark-colored” Rd. 603.

35. + ntu

- karantu ; “Karamsı, karamtırak” DS VIII/2652.

36. + rak

- açığırak ; “Açıkça renkli” DS I/58.
 akrak ; “whiter” Rd. 38.
 arabırak ; “Arap gibi, koyu renkli, arabımsı” DS I/29.
 bozrak ; “s. Dengi boza çalan” Tk. Sz. 179.

37. + sağI bkz. + sAvI

- karasağı ; “blackisch” Rd. 605.
 kızılsağı ; “reddish” Rd. 663.

38. + sAvI

- alsevi ; “Alımsı, kırmızımsı” DS X/3594.
 kırsevi ; “Kırmızımsı, kıra çalan renk”.
 kısılsevi ;
 kısılsavu ; “Kızıla çalan renk, kızılımsı” DS X/3594.
 morsevi ; “Morumsu, mora çalan renk” DS X/3594.

39. + (V) ş

- alaç ; “Siyahla beyaz karışık, karışık renk, siyahlı beyazlı” DS I/179.

- aloş ; “Al renkli hayvan” DS I/228.
- geriş (III) ; “Karnı, bacağı, burnu ya da kulakları beyaz ile siyah arası renkte olan keçi eşek vb. hayvanlar (için)” DS VI/2003.
- göğüş (II) ; Sarı saçlı, mavi gözlü (kimse) DS VI/2134.
- göğüş (III) ; “Mavi, masmavi” DS VI/2134.
- göküş ; “Mavi gözlü kimse)” DS VI/2138.
- göyüş (I) ; “Sarı saçlı, mavi gözlü (kimse)” DS VI/2134.
- kareş ; “Teni beyaz, kaşı, gözü ve saçı kara olan güzel kadın ya da erkek” DS VIII/2656.
- maviş ; “Ak tenli, mavi gözlü olan (kimse) Tk. Sz. 814.
- mavuş ; “Maviş” DS IX/3138.
- mavuş (I) ; “Mavi nesne” DS Ek/4588.
- 40. + şın**
- akşın ; “s. Kollarında ve gözlerinde kimi zaman da derisinde doğuştan boya maddesi bulunmadığı için her yanı ak olan (hayvan ya da insan) çapar, albino” Tk. Sz. 32.
- karaşın ; “s. Esmer, sarışın karşıtı” Tk. Sz. 650.
- sarışın ; “s. Sarı saçlı ve ak tenli” Tk. Sz. 1019.
- 41. + tış**
- kırtış (III) ; “Kır sakallı adam” DS VIII/2838.
- 42. + ov**
- kırov ;
- kıroğ ; “Saçı kırlaşmış adam” DS VIII/2835.
- 43. + iya ~ iyo**
- boziya ; “Boz renkli” DS Ek/4463.
- maviyo ; “Mavi gözlü kimse” DS Ek/4588.
- 44. + ez**
- göğez ; “b. Koyu ve az mora çalan kırmızı”; “İ. Koyu ve mora çalan kırmızı renk” TTS. 42.

göğez (II) ; "Koyu mor (renk)" DS VI/2131.

gövez ; TTS 429 bk. göğez.

2. İsimden fiil yapan ekler

1. + (A)r-

ağar- ; "1. Ak olmak, ak duruma gelmek, beyazlanmak, solmak"; "2. Aydınlanmak" Tk. Sz. 16.

akar- ; "Beyazlanmak" DS I/140.

ar- (V) ; "Ağarmak, temizlenmek" DS I/328.

alar- (I) ; "1. Kızarmak" DS I/198.

beler- (I) ; "Çarpmadan, basınç veya çimdikten hafif morarmak" DS II/614.

bezer- ; "1. Solmak, rengini atmak"; "2. Kirli çamaşır beyazlanmak".

bozar- ; "Rengi boz olmak" Tk. Sz. 179.

bozar- (I) ; "1. Renk değiştirmek, rengini atmak"; "2. Ağarma" "4. Solmak, sararmak" DS II/749.

bozar- (II) ; "Karpuz kızarmak" DS II/749.

bozarmağ ; DS II/749 bkz. bozarmak (I).

bozarmağ (III) ; DS II/749 bkz. bozarmak (I).

gerer- (I) ; "Bez ateşten kavrulmak sararmak" DS VI/199.

gere- (III) ; DS II/1998 bkz. gerermek (I).

göver- ; "1. Yeşermek"; "2. Morarmak" Tk. Sz. 465.

göğ- (I) ; "Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek" DS VI/2128.

göğ- (VI) ; "İyi yıkanmayan çamaşırın rengi değişmek, morarmak" DS VI/2130.

göğ- (II) ; "1. Vurma ya da çarpma sonunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek"; "2. Vücudun herhangi bir yeri soğuk etkisiyle morarmak, kızarmak" DS VI/2169.

- göver- (II) ; “1. Vurma ya da çarpma sonunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek”; “2. Vücudun herhangi bir yeri soğuk etkisiyle morarmak, kızarmak” DS VI/2169.
- gogar- ; DS VI/2094 bkz. göğermek (I).
- goger- ; “Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek” DS VI/2094.
- gover- (II) ; “Vurma ya da çarpma sonunda vücudun herhangi bir yeri morarmak, çürümek” DS VI/2110.
- guver- (II) ; “2. Kızarmak” DS VI/2203.
- güğer- ; “Çimler, ekinler yeşermek” DS VI/2216.
- güger- ; “Çimler, ekinler yeşermek” DS VI/2216.
- güver- ; “Yorgunluktan yüz morarmak” DS VI/2241.
- güver- (I) ; “Bitki büyüyerek yeşermek, yeşillenmek” DS VI/2169.
- karar- ; “Rengi karaya dönket, siyahlaşmak” Tk. Sz. 65.
- keler- ; “Solmak” DS VIII/2729.
- keşer- ; “Renk açılmak, solmak” DS VIII/2770.
- karar- ; “Saç ağarmak” DS Ek/4554.
- gırar- ; “ağarmak, kırışmak” DS I/2053.
- kırçar- ; “Kır rengini almaya başlamak, bulaşmak” DS VIII/2819.
- kizar- ; “1. Kırmızı ya da ona yakın bir renk almak” Tk. Sz. 710; “2. Kızıl, kırmızı renk almak, kırmızılaşmak” TTS. 716.
- morar- ; “1. Mor bir renk almak”; “2. Herhangi bir sıkıntı ya da hastalıktan vücudun bir üyesi mor renk almak” Tk. Sz. 84.
- sarar- ; “1. Sarı olmak, rengi sarıya dönmek”; “2. Korku, coşku gibi nedenlerle yüzün rengi solmak” Tk. Sz. 1017.

yeşer- ; “1. Yeşil renk almak” Tk. Sz. 1308; “2. Yeşil renge bürünmek” TTS. 1486.

2. + LA-

ağşarla- ; “Küllü su ile sarı boya boyamak” DS I/113.

akla- ; “4. Ağartmak, yıkamak” DS I/157; “Ağartmak, beyazlaştırmak” TTS. 23.

alla- ; “Boyamak” DS I/224.

alacala- ; “Renk renk benek benek boyamak” Tk. Sz. 36.

alıklı- ; “Zayıflamak, sararmak” DS I/217.

börtle- (IV) ; “2. Kıpırmızı olmak, morarmak” DS II/771.

gerle- ; “1. İpi, cehri denilen bir bitki ile kahverengine boyamak” DS VI/2003.

igle- (II) ; “2. Bitki sararmak” DS VII/2511.

karala- ; “Boya ya da kalemle bir yeri kirletmek, kara etmek” Tk. Sz. 648.

kebetle- ; “Kurutulmaya konular kayısıların rengi koyulaşmak, siyahlaşmak” DS VIII/2714.

manusla- ; “Solmak” DS IX/3130.

mayısla- ; “Dokuma bezi yıkayarak ağartmak” DS IX/314.

morcukla- ; “Yıkandığında iyi ağarmayan beyaz çamaşırla kirlili bir renk almak”.

şafakla- ; “2. Gün ağarmak” DS X/3733.

şafaqlama- (III) ; DS X/3733 bk. şafakla-

3. + LAn-

aklan- ; “1. Ak olmak, temizlenmek” Tk. Sz. 31.

akçıl- ; “Akçıl duruma gelmek, rengini atmak ya da atmış gibi görünmek” Tk. Sz. 27.

allan- ; “4. Kızarmak” DS I/224.

alacalan- ; “1. Alaca bir duruma gelmek”; “2. DS. Eriyen karlar arasında yer yer toprak görünmek” Tk. Sz. 36.

- alazlan- ; “2. (İnsan derisi için) üstünde kızılılık ya da kızıl lekeler belirlemek” Tk. Sz. 38.
- beyazlan- ; “Beyaz duruma gelmek, ağarmak” Tk. Sz. 146.
- çallan- ; “Suç ağarmak” DS III/1059.
- karalan- ; “1. Karalamak eylemi yapılmak”; “2. Kara duruma gelmek”.
- kasartlan- (II) ; “Ağartılmak, beyazlatılmak” DS VIII/2674.
- kırçıl lan- ; “Kırçıl duruma gelmek” Tk. Sz. 698.
- kırmızılan- ; “to grow red, to reden” Rd. 656.
- siyahlan- ; “Siyahlaşmak” Tk. Sz. 1067.
- yanaklan- ; “Pembeleşmek, kızarmak” DS XI/4159.
- yeşillen- ; “1. Yeşil duruma gelmek, yeşil olmak, yeşermek” Tk. Sz. 1308.

yeşillen- (II) ; “Yeşermek” DS XI/4280.

4. + LAŞ-

- abraşla- ; “Schecking werden, weisse Steller bekommen” TAS/2.
- aklaş- ; “Ak duruma gelmek, ağarmak, beyazlaşmak” Tk. Sz. 31.
- akçılbaş- ; “Akçıl duruma gelmek, rengini atmak ya da atmış gibi olmak” Tk. Sz. 27.
- bakırlaş- ; “Bakır rengini almak, (rengi) bakır rengine benzemek” Tk. Sz. 110.
- beyazlaş- ; “Beyaz duruma gelmek, ağarmak” Tk. Sz. 146.
- bronzlaş- ; “Brons rengini almak” Tk. Sz. 183.
- eflâtûnîleş- ; “Eflâtun rengini almak”.
- esmerleş- ; “Esmer duruma gelmek”, Tk. Sz. 381.
- gümüşleş- ; “Gümüş rengini almak” Tk. Sz. 480.
- gümüşüleş- ; “Gümüş rengini almak” Tk. Sz. 480 bkz. gümüşileş-.
- karalaş- ; “to become black gradually” Rd. 603.

kırlaş-	; “Ağarmak, beyazlaşmak” DS VIII/2831 “Rengi kır olmak” Tk. Sz. 701.
gırlaş-	; “Ağarmak, beyazlaşmak” DS VI/2059.
kırçillaş	; “Kırçıl duruma gelem” Tk. Sz. 698.
kırçozlaş-	; “to begin to turn grey (hair)” Rd. 654.
kırmızılaş-	; “Kırmızı bir renk almak, kızarmak” Tk. Sz. 702.
kızıllaş-	; “Kızıl duruma gelmek” Tk. Sz. 711.
mavileş-	; “Mavi duruma gelmek” Tk. Sz. 814.
morlaş-	; “Mor duruma gelmek” Tk. Sz. 843.
pembeleş-	; “Pembe bir renk almak” Tk. Sz. 954.
+ l-	
karal-	;
garal-	; “Kararmak” DS V/1919.
kıral-	; “Saç ağarmak” DS Ek/4554.
saral-	; “Sararmak” DS X/3542.
+ re-	
gökre-	; “1. f. Mavi olmak, gök rengini almak”; “2. Morarmak, berelenmek”; “3. Yeşermek, yeşil rengini almak, tazelenmek” TTS. 430.

3. Fiil kök ve gövdelerinden renk bildiren isimler yapan ekler:

1. - An

ağaran	; “Uzaktan ancak seçilebilen hafif bir beyazlık, ışık” DS I/84.
göveren (III)	; “Yeşillik” DS VI/2169.

2. -AntI ~ IntI

ağarantı	; “3. Uzaktan ancak seçilebilen hafif beyazlık, ışık” DS I/84.
ağarıntı	; “2. Rüzgârla kabilen denizdeki köpüklü beyazlık” DS I/82.
bozarantı	; “Hafif boz renklilik” DS II/749.

bozarantı ; DS II/749 bkz. bozarantı.

kızarantı (I) ; “Hafif kırmızılık, kızartı” DS VIII/2862.

morarantı ; “Hafif morluk” DS IX/3210.

3. - gan

ağaran ; “1. Uçuk renkli, ağarmış, solmuş”; “2. Ağarmaya, solmaya yüz tutmuş” DS I/82.

4. - GIn

algın (I) ; “1. Renksiz, cılız, zayıf, hastalıklı, yılgın” DS I/213.

solgun ; “Rengini, tazeliğini ya da paklaklığını yitirmiş olan” Tk. Sz. 1071.

5. - I

goğeri ; “Yeşillik, yeşerti” DS VI/2095 bkz. göğerti (I).

göyeri ; “Yeşillim, yeşerti” DS VI/2171 bkz. göğerti (I).

göğnü (II) ; “Çürük rengi” DS VI/2132.

6. - IK

ağarık ; “s. Aklaşmış, rengi solmuş” Tk. Sz. 16.

alık ; “Zayıf, halsiz, renksiz” DS I/217.

alıh (III) ;

bezerik (I) ; “Soluk, rengini atmış”.

çalık (XVII) ; “1. Renksiz, kansız (kimse) DS III/1055.

sasık (II) ; “Sağlıksız, renksiz (kimse).

sasuk (III) ; “Açık renk” DS X/3549.

7. - IpdI

allanıpdi ; “Kızarmış” DS I/224.

8. - lek

göğertlek ; “İyi yıkanmayan çamaşırın morarması, kirli görünmesi hali” DS VI/2131.

9. - mA

akma	; “Atların alnındaki ak bölüm, ak leke” DS Ek/4412.
akıtma (II)	; “Hayvanların alnından burnuna doğru uzanan beyaz leke” DS I/153.
ahıtma (ı)	; “Hayvanların alnından burnuna doğru uzanan beyazlık” DS I/131.
aħutma	;
bezime	; “2. Deride, morluk, çürük” DS II/653.
10. - maç	
akıtmaç (II)	; “Hayvanların alnından burnuna doğru uzanan beyaz leke” DS I/154 bkz. akıtma (II).
11. - tI	
ağartı	; “1. a. Uzaktan ancak seçilebilen belli belirsiz bir aklık” Tk. Sz. 16.
ağartu	; “Uzaktan ancak seçilebilen hafif beyazlık, ılık” DS I/84.
belerti	; “Deride hafif morumsu renk” DS II/614.
bozartı	; “Boz görünüş, bozluk” DS Ek/4463.
bozartı (I)	; “1. Deride morluk, bozluk”; “2. Tarlada, dağda yer yer görülen boz yer” DS II/750.
göğerti	; “a. DS 1. Vurma ve çarpma sonucu vücutta oluşan çürük, morartı” Tk. Sz. 454.
gogerti	; “Yeşillik, yeşerti” DS VI/2095.
göğerti (I)	; “Yeşillik, yeşerti” DS VI/2130.
göğertü	; “Yeşillik, yeşerti” DS VI/2131.
göverti (I)	; “Yeşillik, yeşerti” DS VI/2169.
göyerti	; “Yeşillik, yeşerti” DS VI/2171.
güverti	; “Yeşillik, yeşerti” DS VI/2241.
karaltı	; “a. 1. Uzaklık ya da karanlık nedeniyle kim ya da ne olduğu seçilemeyen, belli belirsiz, koyu renkli biçim, karanlık, siyahlık” Tk. Sz. 648.

garaltı (III)	; “Karartı” DS VI/1919.
garaltu (II)	; “karartı” DS VI/1919.
karartı	; “1. a. Karaltı”; “2. Kararmış yer, simsiyah” Tk. Sz. 650.
garartu	; “Karartı” DS VI/1919.
kıraltı	; “Kırlık, saçtaki aklık” DS Ek/4554.
kırarı	; “Kırlık, saçtaki aklık” DS Ek/4554.
kızartı	; “Kızarmış yer” Tk. Sz. 710.
kızıltı	; “a. Bir yerden yansıyan hafif kızıl renk, solgun kızıl” Tk. Sz. 711.
morartı	; “Morarmış yer, morluk” Tk. Sz. 843.
yeşerti	; “Yeşillik” DS XI/4255.
yeşertü	; “Yeşillik” DS XI/4255 bkz. yeşerti.

BİBLİYOGRAFYA VE KISALTMALAR

A: a, e

Gülser-Aydın Akdoğan, Özgür Akdoğan, “Renklerin Adlandırılması ve Dil-Gerçek Sorunu”, *Dil Dergisi, Language Journal*, s. 28, Şubat 1995, s. 49-66.

Doğan Aksan, *Anlambilim ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle)*, A.Ü. D. T. C. F. Yay., Ankara, 1971.

Ar.: Arapça

AY: İlhan, Attilâ, Abbas Yolcu (Yolculuk Notları), Dost Yayın Evi, Ankara 1959.

Necdet Bingöl, “Haşim’in Şiirinde Renkler”, *Türkoloji Dergisi*, CV., s. 1., A.Ü. DTCF. Yay., Ankara 1973, s. 55-91.

BK G: Bilge Kağan Âbidesi’nin Güney Yüzü.

BK K: Bilge Kağan Âbidesi’nin Kuzey Yüzü.

Şerif Ali Bozkaplan, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kuş İsimleri ve Onların Sistematiği”, *TDAY-Belleten* 1987, s. 43-79.

BRE: Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Dol Karabakır Dol*, Bilgi Yayın Evi, Ankara 1990; *Resme Başlarken*, Bilgi Yayın Evi, 1986, Ankara; *Tezek*, Bilgi Yayın Evi, Ankara, 1987; *Deli Fişek*, Bilgi Yayın Evi, Ankara 1987.

C: c, ç

D: d, t

- DS: *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, C. I-XIII, TDK Yay., Ankara 1963-1982.
- D.S. Eza., İlhan, Attilâ, *Dersaadet’te Sabah Ezanları*, İstanbul 1981.
- Halil Ersoylu, “Mehmet Âkif’in Şiirlerinde Renk Bildiren İsimler ve Fiiller”, *Ölümünün 50. Yılında Mehmet Âkif Ersoy’a Armağan*, Selçuk Üniv. Yay., Konya 1986, s. 35-55.
- ETCD: English-Turkish Comprehensive Dictionary, Hazırlayan: Pars Tuğlacı, İstanbul 1987, s. 573 s.
- ETY: Hüseyin Namık Orkun, *Eski Türk Yazıtları*, C. I-IV, TDK Yay., Ankara 1986.
- G: k, g
- GA: Ömer Asım Aksoy, *Gaziantep Ağzı III*, Sözlük ve Kullanılmayan Kelimeler, TDK Yay., İstanbul 1946.
- Far.: Farsça
- Fr.: Fransızca
- I: ı, i, u, ü
- Irk Bit.: Irk Bitig
- İt: İtalyanca
- K: k, g
- KT D: Köl Tigin Âbidesi’nin Doğu Yüzü.
- KT K: Köl Tigin Âbidesi’nin Kuzey Yüzü.
- Laude-Cirtautas, Ilse, *Der Gesbrauch der Farbbezeichnungen in den Türkdialekten*, Wiesbaden 1961.
- M.P. Derg: *Milliyet Pazar Dergisi*, Yıl 1, S. 3, 15 Eylül 1996.
- N: Nomen (İsim)
- OA: Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yay., İstanbul 1975.
- OAAD: Ahmet Caferoğlu, *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler*, TDK Yay., Ankara 1995.
- OT: Talât Tekin, *A Grammar of Orkhon Turkic*, Indiana University, Bloumington 1968.
- OY: Talât Tekin, *Orhon Yazıtları*, TDK Yay., Ankara 1988.
- Rd: *Redhouse, Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük*, Redhouse Yayın Evi, İstanbul 1973, XXXII+1292 s
- S: Sifat
- SA: Celâl Esad Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*, C. I-IV, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul 1983, 1994.
- Güliden Sağol, “Tarihi Şivelerde At Donları”, *Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atıcılık*, Yayına Hazırlayan: Emine Gürsoy-Naskali, Resim Matbaacılık A.Ş., İstanbul 1995, s. 126-146.
- SS.: Metin Sözen, Tanyeli-Uğur Sözen, *Sanat Kavramı ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitap Evi, İstanbul 1986.
- Ş. Mek. Râsim Ahmet, *Şehir Mektupları I*, Türk Klâsikleri, MEB Yay., İstanbul 1989.
- T.: Tonyukuk Âbidesi.

Ta.: Talas Yazıtları.

TAS: Steuerwald, Karl, *Türkçe Almanca Sözlük*, Otto Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, ABC Kitap Evi A.Ş., İstanbul 1993, XII+1058 s.

Tk. Sz.: *Türkçe Sözlük 1 (A-K)* (Genişletilmiş 7. Baskı), TDK Yay., Ankara 1983, XVIII + 779-1354 s.

Türkçe Sözlük 2 (L-Z) (Genişletilmiş 7. Baskı), TDK Yay., Ankara 1983, 780-1354 s.

Toy: Toyok

TTS.: *Temel Türkçe Sözlük C. 1 (A-F) Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 1985, XXXI + 4645; C. 2 (G-L), İstanbul 1985, 464-996 s.; C. 3 (M-Z), İstanbul 1985, 997-1532 s.

Osman Nedim Tuna, "Türkçede Tekrarlar", *TDED*, C. III, S. 1-2, 30 Kasım 1948, s. 429-447.

—— "Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkilemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabiî Bir Ünsüz Dizisi", *TDAY-Belleten 1982-1983*, s. 163-228.

Süreyya Ülker, "Küpe Güvezi (Magenta)", *Türk Dili Dergisi*, C. 9, S. 52, Kasım-Aralık 1995, s. 14-18.

—— "Ebemgümece Oflazı (Mauve)", *Türk Dili Dergisi*, C. 9, S. 52, Ocak-Şubat 1996, s. 18-19.

—— "Geyikkani", *Türk Dili Dergisi*, C. 9, S. 54, Mayıs-Haziran 1996, s. 6-7.

—— "Gökcegüvez (Viola)", *Türk Dili Dergisi*, C. 9, S. 54 Mart-Nisan 1996, s. 7-9

—— "Kızıl", *Türk Dili Dergisi*, C. 10, S. 55, Temmuz-Ağustos 1996, s. 8-12

V: Vokal (Ünlü); Verb (fiil).

Y: Yunanca.

YR. San.: Parramón, Jose M., *Yağlıboya Resim Sanatı*, Remzi Kitap Evi, İstanbul 1994.

Hamza Zülfikar, *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yay., Ankara 1991.